

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011/2012

Marek Zvěřina

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
A
VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Kriminalita páchaná na dětech prostřednictvím internetu
Crimes committed against children via the Internet

Autor bakalářské práce:

Marek Zvěřina

Vedoucí bakalářské práce:

doc. JUDr. Dr. Jan Hejda

Studijní program:

B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor:

Sociální pedagogika

Datum odevzdání bakalářské práce:

29.6.2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma
„Kriminalita páchaná na dětech prostřednictvím internetu“

jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu
citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se
zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně
přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích
na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému
textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením
zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu
a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací
Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací
a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, dne 21. června 2012

.....
Marek Zvěřina

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval všem lidem, kteří mi jakýmkoli způsobem pomohli při vypracování této bakalářské práce. Zvláště bych chtěl poděkovat vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Dr. Janu Hejdovi za čas, který mi věnoval, za odbornou pomoc, ochotu a cenné rady při zpracování celé bakalářské práce.

Anotace

Záměrem bakalářské práce je vymezení uvedené problematiky z hlediska stávajícího legislativního rámce, dosavadní praxe s uvedením kazuistik v České republice a z globálního hlediska s uvedením obecných informací k práci organizací Interpol, Europol a další mezinárodní policejní spolupráce. Ze zjištěných údajů provést porovnání dané problematiky mezi Českou republikou a vybranými zeměmi Evropské unie. Po zhodnocení preventivních programů, linky bezpečí Internethotline a Internet Helpline zpracovat manuál určený rodičům a jejich dětem k řešení této problematiky.

Annotation

The intention of this bachelor esey is to evaluate the stated problem area from legal point of view, describing up to date cases in the Czech Republic and also globally and stating general information of work done by Interpol, Europol and other International Police co-operation. Based on the findings, this problematic area will be compared between the Czech Republic and other selected countries of the European Union. Following the evaluation of prevention programmes, Interhotline and Internet Helpline, the manual will be created for parents and their children to guide them in this problematic area.

Obsah

Úvod	10
1. Kyberšikana – kybernetická šikana	12
1.1 Pojem kyberšikana – kybernetická šikana	12
1.2 Aspekty napomáhající šíření kyberšikany	13
1.2.1 Pro útočníka je útok snadný	13
1.2.2 Chování lidí ve virtuálním prostředí	14
1.2.3 Velké množství lidí ve virtuálním světě	15
1.2.4 Rychlý rozvoj technologií a nedostatečná prevence	15
1.2.5 Posun hranic ve vzájemné interakci	16
1.3 Nejčastější projevy kyberšikany	17
1.4 Obrana před kyberšikanou a kyberútoky	20
1.5 Případy kyberšikany u nás i ve světě	21
1.6 Právní rámec kyberšikany	23
2. Kybergrooming	25
2.1 Pojem kybergrooming	25
2.2 Útočníci a oběti	25
2.3 Etapy manipulace dítěte	26
2.4 Obrana před kybergroomingem	27
2.5 Případy kybergroomingu	28
2.6 Právní rámec kybergroomingu	30
3. Kyberstalking	32
3.1 Pojem kyberstalking	32
3.2 Nejčastější projevy stalkingu	32
3.3 Útočníci a oběti	32
3.4 Obrana před kyberstalkingem	33

3.5	Případy kyberstalkingu.....	34
3.6	Právní rámec stalkingu.....	35
4.	Dětská pornografie v prostředí Internetu.....	38
4.1	Kategorie pachatelů dětské pornografie v prostředí Internetu	39
4.2	Oběť trestného činu dětské pornografie	41
4.3	Vývoj české právní úpravy dětské pornografie.....	41
4.3.1	Šíření a zpřístupňování.....	41
4.3.2	Přechování	42
4.3.3	Výroba	43
4.4	Vybrané státy a jejich boj proti dětské pornografii	46
4.5	Kazuistiky k vybraným případům dětské pornografie řešené PČR na ÚO České Budějovice	48
4.5.1	Kazuistika 1	48
4.5.2	Kazuistika 2	50
5.	Globální perspektiva – Interpol, Europol	52
5.1	Obecné informace k organizaci Interpol	52
5.1.1	Interpol – boj proti dětské pornografii	52
5.2	Obecné informace k organizaci Europol	54
5.2.1	Europol – boj proti dětské pornografii	54
6.	Preventivní programy v rámci České republiky	56
6.1	Projekt Inhope	56
6.1.1	Projekt Internet Hotline	56
6.1.2	Horká linka	57
6.2	Projekt SaferInternet.cz	58
6.2.1	Projekt Internet Helpline	59
6.3	Projekt Červené tlačítko	60
6.4	Zhodnocení preventivních programů v rámci České republiky	61

7. Doporučení na pomoc dětem a jejich rodičům	63
7.1 Doporučení pro děti	63
7.2 Doporučení pro rodiče	65
8. Internetový výzkum 2009 – Nadace Naše dítě	66
Závěr	75
Seznam použité literatury	78
Seznam tabulek a grafů	80

ÚVOD

Internet, fenomén v oblasti informací a komunikace, patří v dnešní době do běžného života a zaujímá zásadní postavení prakticky v každé domácnosti po celém světě. Zdaleka už není využíván jen určitou vrstvou společnosti, jako tomu bylo před několika lety, je nástrojem vzájemného sblížení, pro mnohé otevírá skryté, dosud neprozkoumané oblasti. Každým novým dnem přináší široké veřejnosti nejnovější zprávy ze všech oblastí lidské činnosti a rychlost tohoto média související s přesunem informací neustále roste.

Velmi významně ovlivňuje život dětí, které s ním prakticky vyrůstají, často ho umí ovládat a pracovat s ním lépe, než dospělí. Poskytuje jim celou řadu služeb a informací, zejména v oblasti vzdělávání, výchovy, ale i zálib a zábavy a nabízí jim široké spektrum komunikačních možností. Prostředí internetu rozšiřuje dětem jejich všeobecný přehled, nabízí mnoho dobrého a užitečného, ale zároveň je může i nebezpečně ohrozit.

Neustálým rozvojem informačních a komunikačních technologií, kterými jsou například nejmodernější mobilní telefony, internet, sociální sítě, chaty, ICQ, a jež jsou využívány dětmi nejen školního, ale už i předškolního věku, vyvstává poměrně velké riziko, že se stanou právě děti oběťmi některé z forem útoku. Nebezpečí hrozí všude, kde je možné komunikovat anonymně nebo pod falešnou identitou, narůstá v rámci sociálních sítí, kde je velké množství uživatelů a je spojeno s internetovými stránkami v rámci kterých probíhá komunikace (Facebook, Youtube, Badoo, ICQ, Skype, chat, seznamky). Z uvedeného tedy jednoznačně vyplývá potřeba ba přímo nutnost zabývat se hrozbami, jež mohou potkat děti, denně využívající možnosti internetu, ale i jejich rodiče, kteří často nástrahy internetového prostředí též neznají. Jsou to přitom právě rodiče, kteří by měli svým dětem sdílet hlavní zásady bezpečného užívání současných informačních a komunikačních technologií a ve spolupráci se školním prostředím co možná nejvíce minimalizovat možnost ohrožení.

Téma bakalářské práce „Kriminalita páchaná na dětech prostřednictvím internetu“ jsem si zvolil na základě svého pracovního zařazení na oddělení Služby kriminální policie a vyšetřování se zaměřením na mládež. Tato narůstající problematika je zajímavá z obecného hlediska a vzhledem k mé profesi mohou poznatky, které vyplynou z bakalářské práce uplatnit ve své praktické činnosti. I z pozice rodiče mne toto téma není lhostejné, neboť i mé dítě může být kdykoliv ohroženo nějakou formou útoku. Z tohoto důvodu chci získat informace, jak těmto útokům předejít, ochránit své dítě, avšak zároveň si pokládám otázku, zda je vůbec možné tomuto jednání zabránit.

V této práci se chci zaměřit na kyberútoky vedené proti dětem, především kyberšikanu, kybergrooming, kyberstalking a dětskou pornografii v prostředí internetu a podrobněji popsat jednotlivé útoky, projevy, obranu a pro názornost i případy kyberútoků. Mimo jiné chci přiblížit na konkrétních příkladech současný právní rámec, dle kterého jsou útoky posuzovány.

Hlavní cíl, který mne vedl k napsání bakalářské práce na toto téma, je seznámit s danou problematikou širší veřejnost a upozornit na neustále rostoucí kriminalitu spojenou se zneužíváním dětí prostřednictvím internetu. Je důležité si uvědomit, že uvedená problematika nesmí být v současné době nikterak zlehčována nebo dokonce respektována. Myslím si, že je velmi důležité v rámci preventivních aktivit, programů a neustálou osvětou upozorňovat rodiče a jejich děti na rizika spojená s používáním komunikačních a informačních technologií, pomoci jim eliminovat tato rizika a při zjištění, že k takovéto formě zneužívání u jejich dítěte již dochází, poradit, jaké jsou možnosti využití preventivních programů v rámci linek bezpečí v České republice.

Kriminalita páchaná na dětech prostřednictvím internetu je poměrně novým druhem kriminality a dle mého názoru bude ještě nějakou dobu trvat, než se tuto problematiku podaří řešit s větší účinností. I když statistiky objasňenosti trestných činů týkající se uvedené problematiky jsou v posledních letech poměrně optimistické, myslím si, že nárůst tohoto druhu kriminality je obrovský a nezadržitelný.

V rámci zpracování bakalářské práce jsem si stanovil následující hypotézy:

- 1/ Nejčastějším útokem směřujícím proti dětem je kyberšikana
- 2/ Děti jsou v rámci kyberútoků ve společnosti nejohroženější
- 3/ K nárůstu kyberútoků v budoucnu nelze zamezit
- 4/ Prevence v České republice je dostačující

Při zpracování této bakalářské práce byla použita metoda literární rešerše (práce s literaturou), vědecké metody dedukce a komparace, práce s trestními spisy a statistikami.

1 KYBERŠIKANA – KYBERNETICKÁ ŠIKANA

1.1 POJEM KYBERŠIKANA – KYBERNETICKÁ ŠIKANA

V dnešní době už většina dětí školního i předškolního věku využívá denně různé informační a komunikační technologie (zkr. ICT – mobilní telefony, pevné telefonní linky, osobní počítače, internet atd.). Nejnovější komunikační technologie však sebou přinášejí i rizika, která spočívají v možnosti zneužití právě bezbranných dětí pomocí těchto technologií. Prvním z rizik, kterému se chci ve své práci věnovat je tzv. kyberšikana (angl. cyberbullying). Současná generace mladých lidí je často nazývána bezstarostnou generací. Dospívající mládež a děti se baví na internetu tím, že o sobě dalším uživatelům sdělují všechny důvěrné informace. Nejnovější komunikační technologie a internet přitahují jako magnet zejména zástupce mladé a nejmladší generace, kteří dokážou u svého počítače trávit většinu svého volného času. Sociální sítě jako je Facebook a Youtube jsou typickými zástupci fenoménu Web 2.0.¹

Na sociálních sítích Facebook i Youtube je možno bezplatně vystavit materiály s vlastním obsahem. Youtube umožňuje uživatelům zveřejnit videozáznamy a pomocí sociálních sítí Facebook nebo Lidé.cz se může každý uživatel neomezeně prezentovat ostatním.²

Termínem kyberšikana označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu, jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.³

Psychologové sdružení v iniciativě Miš⁴ popisují následující znaky:
„S kyberšikanou se můžeme setkat kdykoli a kdekoli. Většinou trvá delší dobu, než se odhalí nějaký problém či potenciální nebezpečí. Může se šířit velmi rychle a dosáhnout takových rozměrů, jaké nejsou u ostatních forem tohoto jevu myslitelné.

Nejenže agresorům nabízí jiné prostředky ubližování, ale specifika virtuální reality modifikují charakter celého procesu, včetně rolí agresora a oběti:“⁵

¹ Web 2.0 je označení pro etapu vývoje webu.

² Jak se prezentujeme na internetu [online]. 2012 [Cit. 2012-02-14]
Dostupné na World wide web <<http://www.saferinternet.cz/pro-deti/socialni-site>>

³ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010.
ISBN 978-80-254-7866-0, s. 5

⁴ Co je Miš? Cílem projektu Minimalizace šikany, tedy Miš, je pracovat na účinném snížení výskytu šikany na škole. Nabízí program pro základní a střední školy v celé ČR. Projekt Miš tvoří odborníci - speciální pedagogové, psychologové, etopedi a další.

⁵ VÁGNEROVÁ, K. a kol., *Z. Minimalizace šikany- praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009, s. 93.

Při kyberšikaně dochází k ubližování nebo poškozování oběti z různých důvodů, které mohou být v úrovni nevhodného vtipu, nedorozumění mezi obětí a útočником, nedomyšlením důsledků jednání ze strany útočnika nebo záměrem útočnika od samotného začátku. K ubližování a poškozování oběti dochází opakovaně, ať už původním útočником nebo dalšími osobami, které se k tomuto jednání zapojují v průběhu času.

V porovnání s klasickou šikanou, která může mít formu fyzického nebo psychického násilí, se kyberšikana odehrává v psychické rovině a dochází tedy k psychické šikaně. Při kyberšikaně dochází k útokům ve virtuálním prostředí, které skýtá útočnikovovi specifické možnosti. K útokům může docházet dlouhou dobu, mohou být intenzivnější atd. V některých případech kyberšikany dochází k jednání, při kterém uživatelé ICT dokáží z utrpení oběti udělat masovou zábavu. Oběti takového jednání poté prožívají traumata, která v mnoha případech končí nejhorší variantou, jíž je sebevražda.⁶

1.2 ASPEKTY NAPOMÁHAJÍCÍ ŠÍŘENÍ KYBERŠIKANY

V současné době se kyberšikana stává fenoménem. V médiích se téměř každý týden objeví nová kauza a závažnost případů neustále narůstá. Důvodů, které souvisí s rychlým rozvojem kyberšikany a jejímu šíření je celá řada. Mezi nejpodstatnější důvody můžeme zařadit následující:⁷

- a) Pro útočnika je útok snadný**
- b) Chování lidí ve virtuálním prostředí**
- c) Velké množství lidí ve virtuálním světě**
- d) Rychlý rozvoj technologií a nedostatečná prevence**
- e) Posun hranic ve vzájemné interakci**

1.2.1 Pro útočnika je útok snadný

Ve virtuálním prostředí je díky anonymitě u útočnika potlačen strach z dopadení a jeho identifikace je tak ztížena. Útočníci velice často vystupují pod nějakou přezdívku (tzv. nickem). Používají pro oběť neznámou e-mailovou adresu, velmi snadno si vytvářejí nové a nové identity, udávají jiný věk, jiné pohlaví, jiné povolání a záměrně tak manipulují s těmi,

⁶ KREJČÍ, V., *Kyberšikana-Kybernetická šikana*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5, s. 3

⁷ Tamtéž s. 5

se kterými komunikují. Všechny uvedené praktiky agresorů tak značně stěžují jejich identifikaci. V neposlední řadě mohou útočníci svou identitu zakrývat i v reálném světě, kdy k útokům používají veřejně přístupný internet ve škole, internetových kavárnách apod. Totožnost útočníků lze ve většině případů odhalit s využitím vhodných technologií jako je např. sledování IP adres. V kyberprostoru po sobě zanecháváme množství „kyberotisků“, datových stop, které se dají vysledovat. I když jsou v dnešní době možnosti odborníků zabývající se uvedenou problematikou na vysoké úrovni, přesto je obecně velmi obtížné útočníka vystopovat. Nelze se ani plně spoléhat na pomoc orgánů činných v trestním řízení, vzhledem k tomu, že mnohé z projevů kyberšikany český právní systém neřeší.⁸

Informační a komunikační technologie, pomocí jejichž služeb se kyberšikana šíří jsou velmi rozšířené a lehce dostupné a to cenově i místně. Díky rozšíření informačních a komunikačních technologií je velké množství lidí vzájemně propojeno. Útočník může provést útok na kohokoliv, kdykoliv a kdekoliv. Pokud oběť ICT používá, je pro útočníka jednoduché na oběť zaútočit, stačí, když bude on-line např. na chatu, e-mailu, sociálních sítích apod.

Tabulka 1 Zastoupení ICT v českých domácnostech za sledovaná období⁹

Zastoupení ICT v českých domácnostech	1996	2000	2005	2008	2009
Počet osobních počítačů na 100 domácností	8,5	21,4	41,9	63,9	-
Počet domácností s osobním počítačem (v %)	-	-	30,0	47,7	54,2
Počet domácností s připojením k internetu (v %)	-	-	19,1	41,7	49,2

1.2.2 Chování lidí ve virtuálním prostředí

Je bohužel smutným zjištěním, že spousta případů, které souvisejí s kyberšikanou, by se vůbec nestala, kdyby se oběti těchto případů alespoň minimálním způsobem chránily. V reálném životě jsme před různými životními nástrahami varováni ze strany rodičů, učitelů, médií. Ve virtuálním světě však existují rizika, o nichž jsou lidé obecně velice málo informováni. Pro mnoho lidí se stává virtuální prostředí únikem z reality. V tomto prostředí se cítí lidé svobodně, mohou se zde bavit, plnit si své sny a mohou si zde vybudovat život podle

⁸ KREJČÍ, V., *Kyberšikana-Kybernetická šikana*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5, s. 5

⁹ Statistická ročenka ČR 2009. Praha: Český statistický úřad, 2009.

<<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/0001-09-2009-1300>>[online]. 2012 [Cit. 2012-02-14].

svých představ. Většina obětí se tak nechá ukolébat zdánlivou anonymitou virtuálního prostředí, což je svádí k tomu chovat se méně opatrně než v reálném světě. V komunikaci s dalšími uživateli jsou potom odváznější, probírají velice citlivá témata např. sexualitu, své problémy apod. Komunikují mezi sebou bez jakýchkoliv zábran.

Mezi nejrizikovější chování ve virtuálním světě určitě můžeme zařadit vzájemné sdílení osobních údajů, fotografií a videozáznamů. Sdílení těchto materiálů se bohužel velice často děje bez vědomí jejich majitelů. V některých případech je na vině i neuvážlivé jednání uživatelů, kteří nečtou smluvní podmínky služeb, které používají, a proto vůbec netuší, co všechno svým neuvážlivým souhlasem správci služby umožnili. Uživatelé si především neuvědomují, že materiály, které se tímto způsobem dostanou do oběhu, je velice těžké z internetu následně odstranit. Správce některé ze sociálních sítí může odstranit např. ponižující fotografii nebo videozáznam z konkrétní stránky, ale nemůže ji odstranit z počítačů dalších uživatelů, kteří si tyto materiály již stihli stáhnout. Tito samozřejmě mohou materiály dále velice rychle rozšiřovat mezi další a další uživatele.¹⁰

1.2.3 Velké množství lidí ve virtuálním světě

Informační a komunikační technologie přináší nám všem nejenom užitek, ale v poslední době se stávají také určitou módou a trendy „záležitostí“. Většina výrobců se předhání v nových designech, lepším vybavení, nových službách atd. Hlavně mezi mladými lidmi je často podmínkou být součástí některé internetové sociální skupiny. Především děti a mládež podléhají těmto módním trendům nejčastěji, jelikož je na ně vyvíjen tlak médií, jsou vystaveni náporům svých vrstevníků apod. Být jiný, nebýt součástí kolektivu je velmi obtížné především pro děti, a proto se někdy i nedobrovolně stávají uživateli ICT. Riziko, že se tak setkají s některou formou zneužití na internetu, tímto samozřejmě vzrůstá.¹¹

1.2.4 Rychlý rozvoj technologií a nedostatečná prevence

Rychlý rozvoj nejmodernějších technologií a s nimi spojených služeb má za následek i zrychlující se tempo šíření kyberšikany a dalších forem zneužívání dětí prostřednictvím internetu. Rozvoj nových technologií určitě není na škodu, přináší sebou i mnoho pozitiv. Záleží jenom na nás, jak se k využití technologií postavíme, zda je využijeme pro dobrou věc,

¹⁰ KREJČÍ, V., *Kyberšikana-Kybernetická šikana*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5, s. 7

¹¹ Tamtéž s. 8

nebo je budeme zneužívat. ICT nejsou zbraně, jsou to nástroje a záleží jen na lidech, k jakým činnostem je budou používat.¹²

Přizpůsobovat se novým technologiím je určitě snazší pro děti než dospělé, protože objevování je nedílnou součástí jejich života a s nejnovějšími technologiemi se setkávají daleko častěji prostřednictvím svých kamarádů, školy atd. Děti se ve virtuálním prostředí pohybují daleko častěji než jejich rodiče, kteří musejí vykonávat jiné aktivity a na objevování novinek virtuálního světa už jim většinou nezbývá energie. O rizicích, která mohou potkat jejich děti na internetu, tak mají většinou méně informací než samotné děti a to značně stěžuje jejich pozici v oblasti prevence. O problémech, do kterých se jejich děti dostaly ve virtuálním prostředí, se většinou dovídají ve chvíli, kdy situace již nastala a oni jsou následně nuceni hledat pomoc a řešení. Hlavní příčinou rizikového chování dětí ve virtuálním prostředí je tedy nízká informovanost dětí ze strany rodičů, učitelů apod.

1.2.5 Posun hranic ve vzájemné interakci

Média, která každodenně ovlivňují naše děti, také nepřináší nic dobrého. Chování dětí otupují vůči násilí, likvidují intimitu, otevírají sexualitu, narušují soukromí lidí. V této době je velice těžké u dětí vyžadovat chování podle základních etických norem. V některých rodinách dokonce dochází k výchově dětí prostřednictvím televize, internetu a dalších médií. Děti si tak svůj model chování ztotožňují s akčními hrdiny oblíbených filmů nebo počítačových her. Dochází u nich k neustále se zvyšující agresi a nemůžeme se divit, že se ke svým vrstevníkům a k dospělým nechovají s patřičnou úctou. Chovají se prostě podle vzorů, které mají k dispozici.¹³

¹² KREJČÍ, V., *Kyberšikana-Kybernetická šikana*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5, s. 10

¹³ Tamtéž

1.3 NEJČASTĚJŠÍ PROJEVY KYBERŠIKANY

Projevy kyberšikany mohou být realizovány mnoha způsoby, které mohou mít rozdílnou délku trvání, intenzitu a útočník může využívat velké množství nástrojů. Ve většině případů osoba, která útok podniká, kombinuje více typů útoků.¹⁴ Mezi nejčastější specifické projevy kyberšikany můžeme zařadit následující:¹⁵

- **Publikování ponižujících záznamů (audio, video) nebo fotografií**

O tomto projevu kyberšikany určitě každý z nás přinejmenším slyšel. Jedná se o zveřejňování různých ponižujících záznamů nebo fotografií cestou internetu, rozesláním pomocí mobilního telefonu - MMS zprávy apod. V poslední době bylo zaznamenáno mnoho případů, kdy k takovému jednání docházelo u dětí na základních školách nebo mladistvých na středních školách. Většinou jde o pořizování videozáznamů na mobilní telefony, které jsou následně umístěny na stránky internetu. Mezi nejoblíbenější stránky na internetu s obsahem těchto záznamů patří určitě Youtube, kde je okamžitě shlédne velké množství mladých lidí.

Materiál, který útočník používá k publikování ponižujících záznamů nebo fotografií může získat více způsoby. Jako první variantu můžeme uvést, že potřebný materiál oběť poskytne útočnickovi sama. Druhou možností je, že útočník materiál oběti zcizí, ať už z mobilního telefonu nebo z počítače. Poslední variantou je vytvoření záznamu samotným útočnickem, natočení na mobilní telefon, zfalšování záznamů nebo fotografií atd.

Když se následně ponižující materiál zveřejní, jsou samozřejmě oběti vystaveny veřejnému posměchu spolužáků, ale i dalších lidí, kteří se k záznamům dostanou třeba i náhodně.

Mezi nejznámější případy, které se mnohdy objevují i ve večerních televizních novinách patří násilí mezi dětmi, kdy parta dětí fyzicky napadá slabšího jedince a přihlížející děti celou situaci natáčejí na mobilní telefony. V poslední době začíná ve školách vznikat nový druh zábavy, který spočívá ve vyprovokování učitele ze strany některých žáků a následné natočení jeho reakce na vzniklou situaci pomocí mobilního telefonu. Většina takto pořízených záznamů je poté samozřejmě umístěna na internetu k pobavení ostatních.

¹⁴ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7866-0, s. 8

¹⁵ KREJČÍ, V., *Kyberšikana-Kybernetická šikana*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5, s. 15

- **Ponižování a pomlouvání v rámci sociálních sítí, blogů nebo jiných webových stránek**

V tomto projevu kyberšikany jde především o poškození pověsti oběti a narušení jejího vztahu zveřejňováním nepravdivých informací, urážkami nebo ponižováním.¹⁶ Ve skutečnosti se jedná o pomluvy mezi dětmi, veřejné kritizování dítěte týkající se vzhledu, oblékání nebo chování. Tato forma kyberšikany se ovšem nevyskytuje jenom mezi dětmi, ale začíná se velmi často projevovat v úrovni žák-učitel. V rámci sociálních sítí, jako je např. Facebook není pro děti problém vybraného jedince pomlouvat, rozšiřovat o něm nepravdivé údaje a hlavně ještě předtím, než se to poškozený dozví, informovat co největší počet kamarádů.

- **Krádež identity, zneužití cizí identity ke kyberšikaně**

Tato forma kyberšikany spočívá v získání přístupu k cizímu elektronickému účtu ze strany útočníka, který následně zneužívá ke kyberšikaně jeho majitele. Elektronickým účtem může být e-mailový účet, účet k chatu, diskuzi atd.¹⁷ Většinou jde o získání hesla k nějakému z uvedených účtů, z kterého následně útočník rozesílá pod hlavičkou jeho majitele zprávy se závadovým obsahem. Adresáti těchto zpráv jsou kamarádi, blízcí známí, kterým se poté celá věc poměrně složitě vysvětluje.

- **Ztrapňování pomocí falešných profilů v rámci sociálních sítí, blogů nebo jiných webových stránek**

Jedná se o vytvoření falešné osobní stránky nebo elektronického účtu. Jsou vytvořeny útočníkem jménem oběti a útočník zde zveřejňuje o oběti nepravdivé informace, které ji mají poškodit.¹⁸ V praxi se jedná např. o vytvoření osobního profilu na různých stránkách sociálních sítí (Facebook apod.), kdy tento profil založí útočník a zveřejňuje zde nepravdivé a lživé informace o oběti, které se mohou týkat její sexuální orientace, smyšlených koníčků, zálib atd.

- **Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci**

V online komunikaci na internetu dochází k nepřátelskému chování mezi uživateli, které má za cíl vtáhnout do podobné komunikace co největší počet dalších uživatelů prostřednictvím vzájemného provokování a urážení.¹⁹ Nejrozšířenější způsob této komunikace najdeme na webech sportovních klubů, kde si své názory vyměňují fanoušci mnohdy velice

¹⁶ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7866-0, s. 9

¹⁷ Tamtéž s. 9

¹⁸ Tamtéž s. 9

¹⁹ Tamtéž s. 10

nevybíravým způsobem. V poslední době je také velice oblíbený server Novinky.cz, kde jsou každý den řešena témata z různých odvětví lidské činnosti a v diskuzi pod články následně probíhá online komunikace, která je v mnoha případech blokována právě díky útokům výše uvedených uživatelů, kteří zde nevyjadřují svůj postoj k tématu, ale pouze provokují a urážejí další uživatele v komunikaci.

- **Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť**

Útočník má ve svém držení intimní nebo ztrapňující materiály úzce související s obětí, které následně může zveřejnit prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu.²⁰ Mezi nejrozšířenější případy patří intimní fotky nezletilých dívek, které si ony samy nafotí do svých mobilních telefonů a poté je rozesílají svým chlapcům, „největším láskám“. Po následném rozchodu se však tyto fotografie ihned objeví na internetu, kam je umísťují láskou zhrzení chlapci. Tyto fotografie se poté na internetu šíří velkou rychlostí a dostávají se do rukou neznámých lidí, kteří mohou být vysoce nebezpeční.

- **Vyloučení z virtuální komunity**

Jak již vyplývá z názvu, jde o záměrné a hrubé vyloučení vybrané osoby z online skupiny.²¹ Většinou jde o určité zablokování přístupu nějakého jedince k internetové stránce, kterou ostatní běžně užívají ke komunikaci. Může se jednat o neoblíbeného žáka ve školní třídě, kterému jeho spolužáci neumožní přístup ke stránkám, které společně užívají.

- **Obtěžování**

Mezi obtěžování můžeme zařadit především snahu útočníka vyvést oběť z rovnováhy opakovaným telefonováním, prozváněním nebo psaním SMS zpráv, e-mailů atd.²² Útočník chce svým jednáním oběti ublížit, znemožnit ji, pomstít se jí. Zpravidla je to reakce na náhlou pro něj nepříjemnou změnu, nevyrovnání se s určitou situací, cítí se být poškozen, pokořen a ponížen. K obtěžování inklinují osoby labilní se zvýšenou reaktivitou a impulzivitou, avšak i osoby psychicky narušené, kdy už se může jednat o patologický rys osobnosti. Oběť je ohrožena jak fyzicky, tak především psychicky. Cítí se být ohrožena, pociťuje narušení a ztrátu soukromí, ohrožení a nebezpečí. Je dobré, někdy i žádoucí, vyhledat pomoc psychologa či

²⁰ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7866-0, s. 10

²¹ Tamtéž s. 11

²² Tamtéž s. 11

psychiatra, neboť hrozí nebezpečí projevů stavu úzkosti, depresí, fobií, neuróz, posttraumatických stavů či jiných duševních poruch, v krajních případech i suicidia.

1.4 OBRANA PŘED KYBERŠIKANOU A KYBERÚTOKY

Před kyberšikanou se lze účinně bránit při dodržování určitých pravidel. Mezi základní pravidla můžeme zařadit respektování ostatních uživatelů internetu, chování s úctou a nevyvolávání zbytečných konfliktů. Dále je třeba zbavit se přílišné důvěřivosti, neboť velká většina uživatelů ve virtuální komunikaci sděluje nepravdivé informace. Dalším uživatelům nesdělovat osobní citlivé informace (osobní údaje, fotografie, hesla k různým účtům atd.), které by mohly být následně zneužity. V neposlední řadě je třeba se seznámit s pravidly služeb internetu, GSM sítí apod.²³

Kyberútoky je potřeba ukončit v samém zárodku jejich vzniku, nekomunikovat s útočníkem, nemstít se. Důležité je včas zablokovat útočníkovi přístup k oběti a dané službě. K včasné blokadě je třeba kontaktování poskytovatele služby, zablokování příjmu útočnickových zpráv, změna virtuální identity. Na internetu lze v určitých případech např. dle profilu odhalit pachatele a okamžitě oznámit útok kompetentním osobám. Důležité je v tomto případě zachování důkazů pro další vyšetřování (zprávy, videozáznamy, odkazy na weby, blogy). Pokud v našem okolí dochází ke kyberšikaně, být všímavý, podpořit oběti a poradit jim, co mají v takovém případě dělat a kde můžou kyberšikanu nahlásit.

V současné době je zřejmé, že i u nás má kyberšikana stoupající tendenci a narůstá její závažnost a nebezpečnost. Velmi často se jí totiž dopouští děti a to nejen k dalším dětem, ale i k dospělým, osobám sociálně slabým, znevýhodněným, vyloučeným či handicapovaným. Dle mého názoru je případů kyberšikany mnohem více, ale nebyly oznámeny a řešeny. Vzhledem k platné právní legislativě je řešení případů složité a problematické. Útočníci jsou děti mladší 15 let, tudíž právně neodpovědné nebo mladiství, tzn. děti, které dosáhly věku 15 let, ale nedovršily 18. rok věku.

Pokud zde mám zmínit preventivní činnost související s problematikou kyberšikany, chci především poukázat na spolupráci rodičů a školy, která hraje ve výchově dětí velice důležitou roli. Právě učitelé mnohdy ovlivňují výchovu dítěte více než jejich rodiče, kteří se v dnešní uspěchané době primárně zaměřují na hmotné zajištění rodiny, kariérní růst a musí ve svém zaměstnání trávit velké množství času. Tento čas by měli spíše věnovat výchově svých

²³ KREJČÍ, V., *Kyberšikana-Kybernetická šikana*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5, s. 46

děti a s tím spojenou minimalizací rizik souvisejících s uvedenou problematikou. Učitelé tak mohou předcházet problému komunikací s dětmi a preventivní osvětou, která bude zaměřena na rizika spojená s používáním internetu. Mohou děti upozornit na možnost, že se stanou obětí protiprávního jednání nebo se mohou dokonce protiprávního jednání dopustit. I ze své praxe vím, že v rámci spolupráce s rodiči mohou učitelé problematiku řešit v rámci třídních schůzek nebo individuálním pohovorem, pokud to situace vyžaduje. Učitelé jsou kompetentní postupovat dle školního nebo vnitřního řádu školy, který upravuje možnosti výchovných opatření. Určitě by měli celou věc řešit s citlivým přístupem, zbytečně věc nekriminalizovat a zvážit, kdy se obrátit na policii. Jestliže se však jedná u některého případu o podezření z protiprávního jednání, určitě bych doporučil bezodkladné nahlášení celé věci na Policii ČR, která může ve věci dále postupovat.

1.5 PŘÍPADY KYBERŠIKANY U NÁS I VE SVĚTĚ

Prvním zveřejněným případem kyberšikany byl v roce 2003 v Kanadě případ čtrnáctiletého studenta střední školy Ghyslaina Razy, který předváděl bojovou scénu z filmu Hvězdné války a sám sebe natočil. Nahrávka mu byla ukradena spolužáky a zveřejněna na internetu. Během krátké doby nahrávka obletěla celý svět, byla různě upravována, vznikly různé weby, blogy, kde byl Ghyslain zesměšňován. Jeho fanoušci napsali i petici, aby byl Ghyslain Raza obsazen do nějaké epizody Hvězdných válek. V seriálech South Park a American Dad byl dokonce i parodován. V důsledku všech událostí se Ghyslain psychicky zhroutil a dlouhodobě se léčil.²⁴

Jeden z nejtragičtějších evropských případů se odehrál v roce 2006 v Polsku. Obětí se stala čtrnáctiletá studentka gymnázia Anna Halman. V době vyučování byla na 20 minut odvolána ze třídy učitelka. Poté, co opustila učebnu, pět spolužáků Annu před třídou podrobilo sexuální šikaně, strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují. Vše dokumentovali na mobilní telefon a následně Anně vyhrožovali, že nahrávku zveřejní na internetu. Výhrůžky splnili a video umístili na stránku Youtube. Byla to pomsta jednoho z mladíků, že s ním Anna nechtěla chodit. Anna Halman v důsledku celé věci spáchala sebevraždu.²⁵

²⁴ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7866-0, s. 12

²⁵ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7866-0, s. 12

V České republice není dosud znám případ kyberšikany, který by měl přímou souvislost se sebevraždou oběti. Případy, ke kterým došlo v České republice, byly značně medializovány a jsou tak širší veřejnosti známé. V roce 2009 v obci Velká nad Veličkou došlo k brutálnímu útoku žáka 9. ročníku základní školy, který napadl svého mladšího spolužáka. Došlo k mlácení pěstmi do obličeje, kopání, fackování a ponižování. Celé události přihlížely desítky dalších spolužáků, kteří útočníka ještě povzbuzovali a jeden scénu nahrál i na video. Poté byla nahrávka umístěna na oblíbený server Youtube.com, kde ji shlédly další stovky uživatelů.²⁶

Z roku 2010 je znám další případ z obce Klobouky u Brna, kde se žákyně šestého ročníku základní školy zastala šikanovaného spolužáka a stala se tak sama obětí šikany, nejprve fyzického rázu a později kyberšikany. Na sociální síti Facebook její spolužáci založili stránku, kam umístili její fotografii, nejprve ji zde nadávali a poté vyhrožovali smrtí jí i její matce. V různých diskuzích řešili, kdo a jakým způsobem by ji měl zabít. Během krátké doby získala stránka necelou stovku nových členů, mezi jinými i dospělých osob. Poté, co se dívka o stránce dozvěděla, se psychicky zhroutila a začala užívat léky.²⁷

²⁶ KREJČÍ, V., *Kyberšikana-Kybernetická šikana*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5, s. 44

²⁷ Tamtéž s. 45

1.6 PRÁVNÍ RÁMEC KYBERŠIKANY

Kyberšikana není v trestním zákoně vymezena jako trestný čin, některé její projevy se však dají klasifikovat jako jiné trestné činy či přestupky.

Tabulka 2 Přehled paragrafů, podle kterých by se dala klasifikovat kyberšikana, Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)²⁸

§ 144	Účast na sebevraždě	až 12 let
§ 175	Vydírání	až 16 let
§ 180	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	až 8 let
§ 181	Poškození cizích práv	až 5 let
§ 182	Porušení tajemství dopravovaných zpráv	až 10 let
§ 183	Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí	až 8 let
§ 184	Pomluva	až 2 roky
§ 191	Šíření pornografie	až 5 let
§ 192	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	až 8 let
§ 209	Podvod	až 10 let
§ 230	Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací	až 8 let
§ 231	Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat	až 5 let
§ 232	Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti	až 2 roky
§ 352	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	až 3 roky
§ 353	Nebezpečné vyhrožování	až 3 roky
§ 354	Nebezpečné pronásledování	až 3 roky
§ 356	Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod	až 3 roky
§ 357	Šíření poplašné zprávy	až 8 let

U kyberšikany se v poslední době rozmáhá trend, kdy po rozchodu partnerů dochází at' z jedné či druhé strany ke zneužívání osobních informací, které byly získány v průběhu tohoto vztahu. Nejvíce se to týká různých fotografií a videozáznamů, které mají intimní až sexuální obsah a dají se použít k vydírání bývalého partnera. Většinou má toto vydírání stejný scénář, kdy vydírající hrozí, že pokud nedojde k návratu jeho bývalého partnera do vztahu, budou intimní materiály zneužity ke kompromitaci v zaměstnání, mezi přáteli či v rodině. V takovém případě si vydírající mnohdy sám neuvědomuje, že z jeho strany dochází k páčání i více trestných činů, které jsou zmíněny ve výše uvedené tabulce.

²⁸ Trestní zákoník. Business center.cz.
<<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestnizakonik/>>[online]. 2012 [Cit. 2012-02-23].

Trestný čin Šíření pornografie dle § 191 tr. zákoníku je prvním nejčastěji páchaným trestným činem, kdy jednou z podmínek je zveřejnění. Pokud dochází ke zveřejnění za užití sociálních sítí, jedná se dokonce o přitěžující aspekt daného trestného činu, který přihlíží k takovému zveřejnění tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí tak, jak je uvedeno v odst. 3, písm. b) uvedeného paragrafu. V daném případě je pak trestní sazba v délce trvání až tři let. Častěji může u současných pubescentů dojít ke spáchání trestného činu výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií dle § 192 tr. zákoníku a to zejména dle ustanovení odst. 3 písm. b) uvedeného paragrafu, neboť kdo činí veřejně přístupným, uvede do oběhu tiskem, rozhlasem, veřejně přístupnou počítačovou sítí pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě bude potrestán odnětím svobody až na 6 let. Zde si mnoho pachatelů neuvědomuje tu skutečnost, že dítětem se zde nerozumí osoba do 15 let věku, tak jako v jiných paragrafových zněních trestního zákonu, ale jedná se zde o osobu do věku 18 let.

V případech, kdy ze strany bývalého partnera dochází k násilí či k výhrůžkám, že násilí bude užito, to vše za účelem obnovení předchozího vztahu, přichází v úvahu další trestné činy. K nebezpečnému vyhrožování dle § 353 tr. zákoníku dochází, když pachatel vyhrožuje osobě usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou. Výhrůžky musí být činěny takovým způsobem, aby u oběti vzbudily důvodnou obavu, že pachatel své výhrůžky myslí vážně a k takovému nebezpečí skutečně může dojít. Zde je také důležité, že taková výhrůžka nemusí být vedena přímo proti osobě, která například opustila vztah, ale i proti blízké osobě (rodičům, sourozencům). Za takové jednání může být pachatel potrestán odnětím svobody v délce trvání až jednoho roku.

S tímto paragrafem úzce souvisí trestný čin Nebezpečné pronásledování dle § 354 tr. zákoníku, který je poměrně nově zakotven v českém právním řádu. Zde osoba pachatele jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví jemu nebo jeho blízkým osobám, vyhledává jeho osobní blízkost, nebo jej mimo jiné vytrvale za užití prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje. Za takové jednání může být pachatel potrestán odnětím svobody až na jeden rok. V těchto případech se jedná o vytrvalé narušování soukromí a značně znepríjemňuje život člověka, který je takto atakován.

Na závěr bych chtěl uvést, že každý by si měl uvědomit, co cestou sociálních sítí ostatním lidem sděluje, jak a komu odhaluje své soukromí, zda si je vědom toho, že i velice blízká osoba nemusí být blízkou navždy. Každý by měl zvážit a předvídat důsledky svého jednání tak, aby v budoucnu nedošlo ke zneužití osobních a citlivých informací.

2 KYBERGROOMING

2.1 POJEM KYBERGROOMING

Termín grooming vystihuje nejlépe v českém překladu slovo krášení.²⁹ Kybergrooming můžeme označit jako jednu z nejnebezpečnějších forem manipulace dětí prostřednictvím internetu. Kybergroomingem se rozumí chování uživatelů internetu (útočníků, predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobnímu setkání. Osobní setkání s útočníkem může však skončit fyzickým násilím na oběti, sexuálním zneužitím oběti, zneužitím oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie atd.³⁰

2.2 ÚTOČNÍCI A OBĚTI

Mezi kyberútočníky můžeme zařadit široké spektrum uživatelů internetu, kteří mohou mít nízký i vysoký sociální statut. Útočníky mohou tedy být právníci, učitelé, policisté atd. Většina kyberútočníků nebyla v dřívější době nijak trestána, ale existuje zde i menší procento osob, které již byly za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeny a došlo u nich k recidivě. V diagnóze útočníků je ve velké míře zjišťován patologický zájem o děti. Model sociálních dovedností vysvětluje chování kyberútočníků tím, že raději navazují kontakty s dětmi, protože z navazování vztahů s dospělými osobami mají strach. Kyberútočník a oběť se velmi často znají a není výjimkou, že útočníkem je známý rodiny oběti.

Děti a mládež ve věku 11-17 let tvoří převážnou část obětí kybergroomingu a ve větší míře jsou obětmi dívky než chlapci. Mezi oběti kyberútočníků patří především ti uživatelé internetu, kteří svůj volný čas tráví v on-line komunikačních prostředích a navazují zde virtuální kontakty s ostatními. Asi nejznámější a nejoblíbenější online komunikační prostředí je v dnešní době sociální síť Facebook, MySpace, Twitter atd. Kyberútočníci si jsou velice dobře vědomi toho, že děti a mládež jsou poměrně snadno manipulovatelná sociální skupina díky nerozvinutým sociálním dovednostem a nedostatkem životních zkušeností. Nejčastější oběti jsou z řad dětí s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry, dětí s emocionálními problémy, dětí naivních a přehnaně důvěřivých a také teenagerů.³¹

²⁹ *Nebezpečí na síti* [online] 2012 [Cit. 2012-02-23].

Dostupné z <<http://nebezpeci-na-siti.wz.cz/index.php?stranka=grooming>>

³⁰ KOPECKÝ, K., *Kybergrooming – Nebezpečí kyberprostoru*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7, s. 3

³¹ Tamtéž s. 3

2.3 ETAPY MANIPULACE DÍTĚTE

Zmanipulování dítěte probíhá v několika etapách, během nichž útočník může využít mnoho technik a různých postupů. V uvedených bodech si můžeme jednotlivé etapy manipulace dítěte přiblížit:³²

a) V první fázi se kybergroomer v on-line komunikaci na internetu snaží za každou cenu vzbudit u dítěte důvěru. Staví se v komunikaci do pozice chápající osoby, která dítěti rozumí, má podobné problémy a dítěti nabízí pomoc tento problém vyřešit. Má snahu dítě oddělit od společnosti, ve které se pohybuje nejčastěji (rodina, kamarádi) a v této fázi získává často i prvotní kontakt na dítě (e-mail, telefonní číslo mobilu, adresu školy apod.).

b) Ve druhé fázi dochází k uplácení dítěte, kdy tak chce kybergroomer získat větší důvěru a náklonnost dítěte a posílit vztah mezi nimi. Kupuje dítěti např. různé dárky (hračky, oblečení) bez konkrétní příčiny nebo dítě pozve do kina apod.

c) V této fázi vzniká emoční závislost dítěte na útočnickovi. Kybergroomer v této fázi získává od dítěte nejintimnější informace a získává tak na svou stranu velmi silnou zbraň. Dochází k tomu, že dítě poté daleko častěji doma lže rodičům a veškeré problémy naopak řeší s kybergroomerem.

d) Tato fáze přináší většinou osobní setkání kybergroomera s dítětem a to například formou procházky v parku, návštěvy zoologické zahrady, až po návštěvu dítěte v bytě kybergroomera. K osobnímu setkání dítěte s kybergroomerem může také dojít i ve fázích předešlých (např. ve fázi emoční).

e) V závěrečné fázi dochází k sexuálnímu obtěžování a zneužití dítěte kybergroomerem.

³² *E-BEZPEČÍ* [online] 2012 [Cit. 2012-02-23].

Dostupné z <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/121/6/lang,czech/>>

2.4 OBRANA PŘED KYBERGROOMINGEM

Základním prvkem ochrany před kybergroomingem je včasná prevence. Primárně by prevence měla působit v rodině, kde nejdůležitějším faktorem je fungující komunikace mezi rodičem a dítětem. Dále je třeba věnovat velkou pozornost prevenci v rámci školských zařízení, kde je na prvním místě opět vzájemná komunikace mezi pedagogem a žákem.³³

Základní pravidla pro děti a mládež:

- a) Myslíte si, že komunikujete na internetu anonymně, ale není to pravda. Ve velkém množství případů vás může „internetový kamarád“ bohužel najít i v reálném světě. Přemýšlejte tedy nad tím, co mu píšete o sobě, své rodině apod.
- b) Nesdělujte nikomu prostřednictvím internetu své osobní údaje, v žádném případě neposílejte nikomu své fotografie nebo videozáznamy.
- c) Nevěřte bezmezně lidem, se kterými si píšete, mohou vám slibovat lásku, vztah v reálném světě, dárky, peníze. Tak, jako lžou lidé v reálném světě, mohou lhát i lidé na internetu a věřte, že zde je to daleko jednodušší.
- d) Dávejte si pozor na změnu informací, které vám o sobě sdělil člověk, se kterým si píšete. Náhle vám například člověk, se kterým si píšete sdělí jiný věk než na začátku vaší komunikace apod.
- e) Přemýšlejte nad tím, proč člověku, se kterým komunikujete, záleží na tom, aby obsah komunikace na internetu zůstal jen mezi vámi a utajen.
- f) V žádném případě neposílejte ani nepřijímejte cestou internetu materiály se sexuální tematikou.
- g) Pokud si domluvíte prostřednictvím internetu s cizím člověkem osobní schůzku, nikdy na ni nechoďte sami. V nejlepším případě o všem řekněte dopředu rodičům.

³³ KOPECKÝ, K., *Kybergrooming – Nebezpečí kyberprostoru*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7, s. 14

Základní pravidla pro rodiče:

- a) Největší pozornost věnujte komunikaci s dětmi o internetu. Ptejte se jich, co na internetu dělají, na jakých stránkách se pohybují. Většina rodičů se domnívá, že pokud je dítě doma a sedí u počítače, nemůže se mu nic stát a je v bezpečí, ale opak může být pravdou.
- b) Musíte dětem vysvětlit, jaká rizika sebou používání internetu přináší a poučit je, jak se těmto rizikům nejlépe vyhnout.
- c) V domácnosti přemýšlejte o nevhodnějším místě pro umístění počítače tak, abyste měli dítě pod kontrolou. Provádějte občasné kontroly počítače a ujistěte se, že vaše dítě se pohybuje na bezpečných stránkách internetu.
- d) Zákaz používání počítače není pro vaše dítě řešením, naopak dítě bude vyhledávat jinou cestu, jak se k počítači dostat. V dnešní době to není pro děti žádným problémem, počítače mohou používat u svých kamarádů, v internetových kavárnách atd.

2.5 PŘÍPADY KYBERGROOMINGU

Počet reálných případů kybergroomingu v současné době neustále narůstá a to v rámci České republiky i v zahraničí.

Vybrané případy – Česká republika, zahraničí

K nejznámějšímu případu kybergroomingu v České republice, který byl značně medializován došlo v období let 2005 až 2007. Klíčovou roli v této kauze hrál deviant Pavel Hovorka, zaměstnaný jako vrátný v pražských tiskárnách. V uvedeném období zneužil asi dvě desítky nezletilých chlapců, z čehož 8 z nich donutil k pohlavnímu styku. Zneužití děti si natáčel videokamerou nebo fotografoval. Chlapce následně vydíral, že zveřejnění jejich nahé fotografie a prozradí jejich homosexuální orientaci. Oběti si vybíral z dětských domovů a komunikaci přes internetovou seznamku. Jako lákadlo pro děti vymyslel fiktivní soutěž „Dítě VIP“, která vítězům soutěže nabízela soutěžní ceny, včetně dvoutýdenního pobytu v Praze. Pavel Hovorka byl odsouzen v roce 2008 za pohlavní zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování mravní výchovy mládeže na 6,5 roku odnětí svobody.³⁴

³⁴ KOPECKÝ, K., *Kybergrooming – Nebezpečí kyberprostoru*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7, s. 9

Ze zahraničních případů mezi nejzávažnější patří kauza dvaatřicetiletého Petera Chapmana, který se prostřednictvím sociální sítě Facebook seznámil pod falešnou identitou se sedmnáctiletou dívkou Ashleigh Hallovou a na osobní schůzce ji následně znásilnil a zavraždil. Tento deviant byl v minulosti již trestán za sexuální násilí, konkrétně za znásilnění prostitutek. Po propuštění z vězení měl být pod pravidelným dohledem policie. V dubnu roku 2008 se přestal na policii hlásit, avšak celostátní pátrání bylo po něm vyhlášeno až v září roku 2009, měsíc před touto hrůznou událostí. Peter Chapman si na sociální síti Facebook nejprve vytvořil falešný profil, kde udal jméno Peter Cartwright a věk 19 let. Mimo tohoto profilu měl samozřejmě vytvořeny i další profily. Na sociální síti Facebook navázal kontakt se zmiňovanou sedmnáctiletou studentkou ošetrovatelství Ashleigh Hallovou a po dlouhodobější vzájemné komunikaci se domluvili na osobní schůzce. Na místě schůzky se poté představil jako otec jejího virtuálního přítele a na opuštěném místě nedaleko města Sedgfieldu ji následně znásilnil a zardousil. Chapman byl policií zatčen následujícího dne, kdy jeho dopadení bylo dílem náhody, jelikož ho policie kontrolovala při běžné silniční kontrole v souvislosti s podezřelou registrační značkou na jeho vozidle. Chapman se k činu policii ihned doznal, jelikož se domníval, že ho policie zatkla kvůli podezření z vraždy. Po zveřejnění celého případu byla policie zaplavena oznámeními dalších dívek, jež se vizuálně velice podobaly zavražděné Ashleigh Hallové a byly Chapmanem také kontaktovány a zvány na osobní schůzku. Chapmanův facebookový profil shromažďoval více než 3000 virtuálních přátel, převážně žen ve věku 13 - 31 let. Osobní údaje získával pomocí různých dotazníků a shromažďoval také citlivé fotografie dívek (např. ve spodním prádle). Peter Chapman byl v březnu roku 2010 odsouzen k trestu doživotí.³⁵

Dalším případem je kauza britského pedofila Michaela Wheelera, který byl zaměstnán jako elektroinženýr a v roce 2003 se doznal k celkem 11 sexuálně motivovaným útokům na nezletilé dívky, kdy 2 dívky sexuálně zneužil. Michael Wheeler se s dívkami seznamoval prostřednictvím veřejného chatu, kde také došlo k navázání kontaktu s jednou ze zneužitých dívek, které bylo v této době 11 let. Postupem času Wheeler dívku manipuloval, rozebíral s ní její problémy, sexuální otázky atd. Ze strany této dívky samozřejmě došlo ke stále intimnějšímu svěřování, které přerostlo až v citovou závislost. Krátce poté, co dívka dosáhla 13 let, ji Wheeler začal sexuálně obtěžovat a následně ji i zneužil. Pokud by ke zneužití dívky

³⁵ KOPECKÝ, K., *Kybergrooming – Nebezpečí kyberprostoru*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7, s. 14

došlo před dosažením věku 13 let, hrozilo by podle britského práva Wheelerovi doživotí, a proto se policie domnívá, že si Wheeler počkal záměrně na to, až dívka dosáhne téhle věkové hranice. Michael Wheeler byl odsouzen na 3 roky odnětí svobody.³⁶

V roce 2003 došlo ve Velké Británii k dalšímu případu kybergroomingu, ve kterém hrál klíčovou roli 35letý strojvedoucí Andrew Lay. Andrew Lay vystupoval na internetovém chatu jako 28letý a seznámil se zde s nezletilou dívkou. Zpočátku si s dívkou psal pomocí e-mailu a po zjištění jejího telefonního čísla ji začal posílat i SMS zprávy. V obou variantách se jednalo o několik desítek zpráv denně. Postupně dívku přesvědčil k tomu, aby mu poslala svou fotografii, kdy dívce jako odměnu dával dárky, platil za ní telefonní poplatky apod. Dívka přestala v této době navštěvovat školu a začala se s Layem scházet. Několikrát se sešli osobně a Lay dívku sexuálně zneužil a to v době, kdy dívka ještě nedosáhla 13 let. Za tento čin byl Andrew Lay odsouzen k 6 letům odnětí svobody.³⁷

2.6 PRÁVNÍ RÁMEC KYBERGROOMINGU

Kybergrooming (child grooming) není v trestním zákoníku v současné době vymezen jako trestný čin. V rámci tohoto jednání však mohou být naplněny skutkové podstaty vyjmenovaných trestných činů.³⁸

Tabulka 3 Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)

§ 168	Obchodování s lidmi	až 10 let
§ 171	Omezování osobní svobody	až 2 roky
§ 175	Vydírání	až 4 roky
§ 181	Poškození cizích práv	až 2 roky
§ 185	Znásilnění	až 12 let
§ 187	Pohlavní zneužití	až 8 let
§ 192	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	až 2 roky
§ 193	Zneužití dítěte k výrobě pornografie	až 5 let
§ 201	Ohrožování výchovy dítěte	až 2 roky
§ 209	Podvod	až 2 roky
§ 353	Nebezpečné vyhrožování	až 1 rok
§ 354	Nebezpečné pronásledování	až 1 rok

³⁶ KOPECKÝ, K., *Kybergrooming – Nebezpečí kyberprostoru*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7, s. 10

³⁷ KOPECKÝ, K., *Kybergrooming – Nebezpečí kyberprostoru*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7, s. 11

³⁸ VLACHOVÁ, M. *Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou* [online]. 2012 [Cit. 2012-02-23]. E-Bezpečí. Dostupný z: <<http://cms.e-bezpeci.cz/kontent/view/226/6/lang.czech/>>

U kybergroomingu může například nastat situace, kdy se pachatel vydává za osobu daleko mladšího věku i jiného pohlaví. Ke změně své identity používá fotografie jiných osob, smyšlené informace např. o věku, škole, bydlišti a zájmech a prostřednictvím svého smyšleného profilu se snaží zaujmout pozornost svých obětí. Pachatel se zaměří na předem vybranou cílovou skupinu, např. dívky v pubertálním věku. V průběhu komunikace oběť netuší, že komunikuje s úplně jinou osobou, která má pouze snahu vzbudit potřebnou důvěru, která povede v krajním případě až k zasílání intimních informací, např. fotek či videí. V některých případech se pachatel snaží i o osobní setkání. Je třeba upozornit na skutečnost, že takové jednání v rámci českého právního řádu není do současné doby trestné, tedy vydávání se za smyšlenou osobu. Naopak v případě, kdy by si pachatel vybral takovou identitu, která by kopírovala identitu skutečné osoby a došlo by tak k prokazatelné újmě na právech skutečné osoby s takto okopírovanou identitou, by se jednalo o trestný čin Poškození cizích práv dle § 181 tr. zákoníku.

Pokud oběť v dobré víře zašle pachateli např. intimní fotografie, může tím spustit běh událostí, které jsou v rozporu s trestním zákoníkem. Pachatel pak požaduje zasílání dalších a dalších obdobných materiálů, společně s výhrůzkami, že vše zveřejní na internetu, případně zašle rodinným příslušníkům. Zde lze uvažovat o trestném činu Zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 tr. zákoníku zejména při splnění jedné z podmínek, což je přimětí, svedení nebo zneužití dítěte k výrobě pornografického díla. Pachateli takového jednání hrozí trestní sazba v délce odnětí svobody až pět let. V průběhu internetové komunikace pachatel někdy vyžaduje osobní setkání s obětí, kdy dopředu plánuje, že s ní uskuteční pohlavní styk. V případě oběti nízkého věku se může jednat o trestný čin Pohlavní zneužití dle § 187 tr. zákoníku, ale pouze za podmínky, kdy oběť s pohlavním stykem souhlasí a ještě jí nebylo 15 let. Tehdy pachateli hrozí trestní postih odnětí svobody až na osm let. Pokud však dojde k situaci, kdy oběť s takovým pohlavním stykem nesouhlasí a dojde k jeho vynucení, tak se zde jednoznačně hovoří o trestném činu Znásilnění dle § 185 tr. zákoníku. Při „běžné“ trestní sazbě hrozí pachateli odnětí svobody až na pět let. Avšak v případě, kdy by takovou obětí byla osoba mladší 15 let, tak trestní sazba vzrůstá na trest odnětí svobody až na dvanáct let.

U kybergroomingu je nutné počítat s nebezpečím, že za profilem 14leté kamarádky ze vzdáleného města, která má stejné zájmy a záliby, se může skrývat osoba muže staršího věku, která pouze číhá na svou oběť a čeká na vhodný okamžik k naplnění svého záměru.

3 KYBERSTALKING

3.1 POJEM KYBERSTALKING

*Stalking (lov, pronásledování) označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu.*³⁹ Útočník může svou oběť pronásledovat řadou způsobů, dlouhodobým sledováním, zasíláním SMS zpráv, e-mailů, telefonáty, nechtěnými pozornostmi. V souvislosti s pojmem kyberstalking jde tedy o propojení útočníka s ICT (informační komunikační technologie). Konkrétně se jedná o zasílání různých zpráv pomocí instant Messenger (ICQ), chatu, sociálních sítí apod.

Pronásledování bylo za trestný čin poprvé označeno v USA (Kalifornie) v roce 1990. Od této doby také prudce vzrostl počet ohlášených případů. Většina výzkumných prací, zabývajících se různými typy stalkingu, osobnostmi pachatelů a poškozených, prevencí a kriminologickými aspekty takového jednání tak pochází právě z USA.⁴⁰

3.2 NEJČASTĚJŠÍ PROJEVY STALKINGU

- a) Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť
- b) Demonstrování moci a síly stalkera
- c) Naplňování výhrůžek
- d) Stalker se vydává za oběť
- e) Snaha poškodit reputaci oběti stalkerem

3.3 ÚTOČNÍCI A OBĚTI

Kyberstalkeri k pronásledování svých obětí využívají informační a komunikační technologie jako jsou internet, mobilní telefony apod. Pod falešnou identitou se snaží kontaktovat své oběti prostřednictvím různých diskusních fór nebo získávají informace o oběti od dalších uživatelů internetu. Kyberstalkeri, kteří k pronásledování svých obětí využívají jen informační a komunikační technologie se ve velké míře nikdy neuchýlí k fyzickému útoku.

Obětí stalkingu se může stát prakticky kdokoliv bez rozdílu pohlaví, věku, sociálního postavení, kulturního zázemí, vzhledu nebo sexuální orientace. Mezi nejčastější oběti stalkingu

³⁹ KOPECKÝ, K., *Stalking a Kyberstalking – Nebezpečné pronásledování*, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7737-3, s. 3

⁴⁰ Tamtéž

patří především svobodný člověk žijící bez partnera nebo člověk krátce po partnerském rozchodu. V rámci celosvětových statistik se oběťmi stalkingu stalo přibližně 10% populace.⁴¹

3.4 OBRANA PŘED KYBERSTALKINGEM

Možnosti obrany před kyberstalkingem lze rozdělit na:⁴²

- a) privátní
- b) institucionální

Privátní možnosti obrany před stalkingem a kyberstalkingem jsou:⁴³

- a) Okamžité přerušování kontaktu s pronásledovatelem
- b) Vyhnout se místům možného setkání s pronásledovatelem
- c) V rámci vlastních možností evidovat a dokumentovat pronásledování útočníka
- d) Vyhledání odborné pomoci
- e) Mimo vlastní bydliště se nepohybovat osamoceně
- f) Mít při sobě prostředky legální ochrany a mobilní telefon
- g) V žádném případě nezveřejňovat své osobní údaje, např. emailovou adresu,
- h) telefonní číslo apod.

Institucionální možnosti obrany jsou:⁴⁴

- a) Kontaktovat instituce, zabývající se touto problematikou (např. Bílý kruh bezpečí apod.)
- b) Kontaktovat Policii ČR

Oběť stalkingu nebo kyberstalkingu by se samozřejmě měla snažit nejdříve vyčerpávat všechny možnosti privátní obrany a pokusit se zamezit útočnickovi (pronásledovateli) v jeho pokračujícím jednání, což není jednoduché a v mnoha případech nemožné. Pokud ale jednání útočníka přesáhne pomyslnou hranici, kdy již oběť opravdu pociťuje intenzivní strach a je zde i riziko, že by útočník mohl způsobit oběti újmu na zdraví nebo dokonce na životě, musí se

⁴¹ KOPECKÝ, K., *Stalking a Kyberstalking – Nebezpečné pronásledování*, Olomouc, 2010.

ISBN 978-80-254-7737-3, s.7

⁴² Tamtéž s. 12

⁴³ Tamtéž s. 12

⁴⁴ Tamtéž s. 12

okamžitě obrátit na kompetentní úřady, tzn. Policii ČR. Je třeba se zamyslet nad otázkou, zda oběť, na jejíž psychiku je útočníkem vyvíjen nátlak, je schopna vyhodnotit, kdy už jednání přesáhlo pomyslnou hranici a stává se neúnosné a ohrožující. Myslím si, že hranici nelze objektivně definovat, každý z nás v zátěžových situacích reaguje jinak – jinak je prožívá, vyrovnává se s nimi, má jinou psychickou odolnost a emoční stabilitu. To, co jeden považuje za nepřijatelné, může druhý považovat za méně závažné či banalitu.

3.5 PŘÍPADY KYBERSTALKINGU

V rámci projektu E-Bezpečí se v poslední době začalo poměrně vážně hovořit o velkém množství mladých lidí, kteří mají osobní zkušenost s nebezpečnými komunikačními fenomény a stali se oběťmi kybernetického pronásledování – kyberstalkingu. Jako názorný příklad můžeme uvést příběh nejmenované studentky jedné z olomouckých škol z počátku prázdnin roku 2009. Tato se obrátila na projekt E-Bezpečí s tím, že je obětí kyberstalkingu a potřebuje pomoci. Studentka popisovala, že ji již několik týdnů obtěžuje anonym z neznámé emailové adresy. Obsahem zpráv, které jí byly zasílány neznámým člověkem, bylo vyznání lásky. Když se mu pokusila vysvětlit, že s ním nebude komunikovat a aby ji nechal být, začal dívce sprostě nadávat a vyhrožovat. Ve svém jednání dále pokračoval s prohlášením, že se pisatelce pomstí.⁴⁵

Jako další případ kyberstalkingu zde můžu zmínit případ sadistického stalkera Petra Hanuše, který v letech 2005-2007 pronásledoval kolegyni Michaelu Maličkovou. Mezi formy, které používal k pronásledování, patřilo zasílání e-mailů, SMS zpráv, dále ji špehoval, fyzicky napadal atd. Michaela Maličková nahlásila jednání Hanuše na policii a tento byl následně odsouzen k vykonání veřejně prospěšných prací, které ovšem nevykonal a trest mu byl změněn na 125 dnů vězení. Nástup trestu si však Hanuš odložil z důvodu špatného psychického stavu. Michaela Maličková v této době celou kauzu zveřejnila, přespávala u kamarádek, nechala si odposlouchávat telefony, upozorňovala na jednání Hanuše opakovaně policii, ale marně. V červenci 2007 ji Hanuš před jejím domem ubil čtyřkilovou větví.⁴⁶

⁴⁵ *Žurnál UP* [online]. 2012 [Cit. 2012-02-26].

Dostupné z <<http://www.zurnal.upol.cz/zprava/clanek/e-bezpeci-pomaha-resit-pripady-kyberstalkingu/>>

⁴⁶ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., *Rizika virtuální komunikace*, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7866-0, s. 30

3.6 PRÁVNÍ RÁMEC STALKINGU

Stalking, tedy nebezpečné pronásledování, bylo do trestního zákona zaneseno v lednu 2010. Případy, které se začaly následně vyšetřovat, však narážely na dost zásadní problém a to, jak dlouho musí útočník (stalker) svou oběť pronásledovat, aby bylo možné jej obvinít. Velice často se totiž stávalo, že státní zástupci nepřijali obvinění ze stalkingu a jednání útočníků musela být překvalifikována na jiné trestné činy.⁴⁷ Mezi hlavní důvody bylo většinou zmiňováno časové hledisko – dlouhodobost pronásledování. Na tomto základě došlo k dohodě ministerstev vnitra a spravedlnosti, že pronásledování (stalking) musí trvat nejméně 1 měsíc. Dlouhodobé pronásledování tak musí splňovat minimální lhůtu od 4-6 týdnů.⁴⁸

K obvinění útočníka ze stalkingu musí být mimo jiné splněny základní tři podmínky:

- a) Jednání útočníka (stalkera) směřuje proti vůli oběti
- b) Stalking musí být intenzivní
- c) Stalking musí být dlouhodobý (min. 4-6 týdnů)

V trestním zákoníku je stalking od roku 2010 vymezen jako trestný čin § 354 Nebezpečné pronásledování a některé případy jsou současně posuzovány dle § 353 Nebezpečné vyhrožování.⁴⁹

§ 354 Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život

⁴⁷ Archiv TN.CZ. [online]. 2012 [Cit. 2012-02-26].

Dostupné z <<http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/stalking-musi-trvat-aspon-mesic-tvrdi-ministerstva.html>>

⁴⁸ KOPECKÝ, K., *Stalking a Kyberstalking – Nebezpečné pronásledování*, Olomouc, 2010.

ISBN 978-80-254-7737-3, s.11

⁴⁹ ÚZ Úplné znění. Trestní zákoník 2010. vyd. Sagit,a.s. ISBN 987-80-7208-736-5.

a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

(1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

c) se zbraní,

d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo

e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

Vymezení stalkingu v trestním zákoníku považuji za obecné, nepřesné a nedostačující. Obvinění útočnicka ze stalkingu musí splňovat tři základní podmínky – jednání směřované proti oběti, intenzita a dlouhodobost. Myslím si, že prioritou by měla být závažnost a nebezpečnost jednání útočnicka. Určitě by se tím včas eliminovaly trestné činy a předešlo se následkům, které v krajních případech mohou být i fatální.

V současné době je zákon o stalkingu již zastaralý a nedokáže se vyrovnat s novými metodami pachatelů. Moderní stalkeři ke svému chování využívají ty nejnovější technologie.

Vývoj a modernizace sociálních sítí či navigačních systémů jim umožňuje pronásledovat oběť daleko rafinovaněji.

Kyberstalking potažmo i stalking dle mého názoru patří mezi velice nebezpečné jednání a jeho zakomponování do trestního řádu je prvním a velice důležitým krokem k ochraně případných obětí. Hlavní nebezpečí kyberstalkingu spatřuji především v rychlém a nezastavitelném rozvoji informačních technologií, které sebou přináší stále komplikovanější odhalování pachatelů a s tím spojenou bezbrannost obětí – tyto z tohoto důvodu mohou být dlouhodobě terorizovány a pachatel může své oběti dále zasahovat do jejího soukromí a práv. Pronásledování prostřednictvím internetu samozřejmě není záležitost, která se týká pouze České republiky, ale jedná se o problém globální. Ve většině zemí Evropy je stalking trestným činem. Mezi závažnou trestnou činností je stalking zařazen ve Spojených státech amerických, kde je uvedené jednání označeno jako federální zločin.

4 DĚTSKÁ PORNOGRAFIE V PROSTŘEDÍ INTERNETU

V roce 1996 byla ve Stockholmu na kongresu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání přijata určitá definice dětské pornografie. Dle této definice je dětská pornografie jakékoliv zpodobnění dítěte účastnícího se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať už je toto zpodobnění provedeno jakýmkoliv způsobem a rovněž tak jakékoliv zpodobnění sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálním účelům.⁵⁰ Dále je dětská pornografie definována jako pornografický materiál, který může mít obrazovou nebo zvukovou podobu.

*Obrazová pornografie je zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné či simulované, nebo oplzlé vystavování pohlavních orgánů pro sexuální uspokojování uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Zvuková pornografie je používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný či simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele. Zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu.*⁵¹

Když nahlédneme do právního řádu České republiky, tak zde budeme marně hledat přesné vymezení dětské pornografie a stejně tak pornografického díla. Podle důvodové zprávy⁵² není pornografické dílo přesně vymezeno v trestním zákoníku, protože posouzení tohoto pojmu díky platné judikatuře nečiní v praxi problém.

O určité vymezení pojmu pornografického díla, které zobrazuje dítě se pokusil i Nejvyšší soud, který v rozhodnutí 7Tdo 1077/2004 uvedl, že pornografické dílo zobrazující dítě je např. snímek obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení.⁵³

V anglosaském právu jsou děti mladší 18 let před pornografickým zobrazováním obvykle chráněny, přičemž za pornografické je většinou považováno takové zobrazení nahého dítěte, které je možno hodnotit jako necudné, obscénní nebo jinak neslušné.⁵⁴

V současné době dochází k šíření pornografických materiálů, převážně elektronickou cestou prostřednictvím internetu, kde dochází k šíření a distribuci těchto materiálů. Pachatelé

⁵⁰ BLATNÍKOVÁ, Š., *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5, s. 41

⁵¹ VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HAJD-MOUSSOVÁ, Z., *Sexuální násilí na dětech*, Praha, Portál, 1999. ISBN 80-7178-286-6

⁵² Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) - Část druhá. Zvláštní část, hlava III.

⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. prosince 2004 sp. zn. 7 Tdo 1077/2004.

⁵⁴ CHMELÍK, J. a kol.: *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, Portál, Praha 2003, ISBN 80-7178-739-6, s. 27

(širitelé dětské pornografie) jsou v současné době velice vynalézaví, jejich identifikace je velice složitou záležitostí, a proto je využíváno v drtivé většině případů spolupráce na mezinárodní úrovni. Mezinárodní spolupráce při objasňování této kriminality je třeba především proto, že pachatelé z cizích zemí umísťují dětskou pornografii na serverech v České republice a naopak pachatelé z České republiky ve většině případů umísťují dětskou pornografii na serverech v zahraničí. Pro tuto jejich činnost je internet samozřejmě ideálním pomocníkem, jelikož využívají mnoha serverů po celém světě a vystupují zde zcela anonymně. Pornografický materiál jako sexuální zneužívání dětí, který je (online) prodán a distribuován je jasným komerčním sexuálním vykořisťováním dítěte. Objevuje se i pojetí tzv. nekomerčního sexuální zneužívání dětské pornografie v on-line prostředí. V této souvislosti se mluví o případech, kdy pachatel pornografický materiál bude sdílet s podobně smýšlejícími jedinci v rámci skupiny bez finančního zisku. Nabízí se zde otázka, zda i toto není varianta patřící do skupiny „komerční“, podle definice dětské pornografie přijaté na Stockholmském sympoziu, jako forma komerčního sexuálního zneužívání, ať z ní pachatel má, nebo nemá materiální (finanční) prospěch, protože při výrobě pornografického materiálu bylo dítě „vykořistěno“.⁵⁵

4.1 KATEGORIE PACHATELŮ DĚTSKÉ PORNOGRAFIE V PROSTŘEDÍ INTERNETU

Rozdělení typologie pachatelů v souvislosti s dětskou pornografií v prostředí internetu je celá řada. Jednou z nich je typologie pachatelů, která je určena dle rostoucí závažnosti jejich kriminálního chování:⁵⁶

a) Prohlížeč webu (browser)

Jedná se o osobu, která na materiály s touto tematikou na internetu nechtěně „narazí“, prohlédne si obsah a následně si materiály ponechá v počítači a neodstraní je. Jednání tohoto typu by mohlo být trestným činem, pokud by se jednoznačně prokázal záměr materiál s tematikou pornografie vlastnit.

⁵⁵ BLATNÍKOVÁ, Š., *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5, s. 43

⁵⁶ Tamtéž s. 48

b) Privátní fantazie

Pokud jedinec přenesení privátní fantazii do digitálního formátu na počítači nebo textu mohlo by se jednat o „držení dětské pornografie“.

c) Trawler

Jedná se o pachatele vyhledávajícího aktivní formou dětskou pornografii v on-line prostředí a na veřejných stránkách a prohlížečích.

d) Non-secure sběratel

Pachatel, který nakupuje, stahuje nebo směňuje materiály s tematikou dětské pornografie na veřejných stránkách nebo využívá běžně dostupné zdroje na internetu, nepoužívající zabezpečení.

e) Secure sběratel

Osoba pohybující se uvnitř zabezpečených sítí, aktivně vyhledává a sbírá materiály s pornografickou tematikou. Skupiny těchto osob často využívají různých hesel a šifrování.

f) Online groomer

Osoba, která je v on-line kontaktu s dítětem a jejímž cílem je sexuální vztah, buď v podobě virtuální, nebo i fyzického sexuálního zneužití.

g) Pachatel fyzického sexuálního zneužití dítěte

Pachatel fyzicky sexuálně zneužívá dítě a materiál s pornografickou tematikou mu slouží pro doplnění nebo zvýšení svého sexuálního uspokojení.

h) Producent/výrobce

Osoba aktivně zapojená do fyzického zneužívání dětí dále pornografický materiál, který při zneužití vznikl, distribuuje (poskytuje) dalším uživatelům.

i) Distributor

Osoba prodávající materiál s pornografickou tematikou dalším osobám, není pravidlem, že musí mít sexuální zájem o děti, jeho prvořadým cílem je zisk z této činnosti.

4.2 OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU DĚTSKÉ PORNOGRAFIE

Z kriminologického pohledu je oběť trestného činu osoba, která byla postižena trestným činem, násilím nebo zneužíváním.⁵⁷ U dětské pornografie můžeme za oběť považovat osobu mladší 18 let, která byla zneužita k výrobě dětské pornografie.

4.3 VÝVOJ ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY DĚTSKÉ PORNOGRAFIE

4.3.1 Šíření a zpřístupňování

Do listopadu 2007 bylo trestní jednání vymezeno v trestním zákoně v § 205 **Ohrožování mravnosti**, kde bylo uvedeno, kdo vymezené druhy pornografických děl „*uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí, dováží, prováží nebo vyváží, anebo za tím účelem přechovává.*“⁵⁸

Od 1.12.2007 byl § 205 trestního zákona upraven s novým názvem **Šíření pornografie** a postihuje toho, kdo vymezené druhy pornografických děl „*vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří.*“⁵⁹ Trestné jednání tedy zahrnuje nově i pouhé nabízení.

Trestné jednání u ostatních druhů pornografických děl (bez násilí a neúcty, bez dětí, bez zvířat) bylo uvedeno jako nabízení, přenechávání nebo zpřístupňování osobám mladším 18 let. V roce 2007 však novelizace zákona nahradila věkové vymezení výrazem „*dětem*“ a vznikla tak velice nejasná a diskutabilní úprava. Do vyjmenovaných trestných činností bylo přidáno i kořistění z takového pornografického díla.⁶⁰

Od 1.1.2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník, který sebou přinesl následující změny. **Šíření pornografie** § 191 z.č. 40/2009 Sb., kdy v prvním odstavci je vymezena pouze tvrdá pornografie. Ve druhém odstavci je vymezena pornografie ve vztahu k dítěti a nedošlo zde k žádným změnám a zachována zůstala i trestní sazba s odnětím svobody až na dvě léta.

⁵⁷ HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 160.

⁵⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ Tamtéž

⁶⁰ BLATNÍKOVÁ, Š., *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5, s. 53

4.3.2 Přechovávání

V době do 30.11.2007 nebylo v § 205 tr.z. **Ohrožování mravnosti** žádným způsobem zaneseno jako trestní jednání přechovávání dětské pornografie. Vymezení trestního jednání se vztahovalo pouze: *Kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí, dováží, provází nebo vyvází, anebo za tímto účelem přechovává pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost (odst. 1 písm. a) která zobrazují dítě)....bude potrestán odnětím svobody, až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*⁶¹

Přechovávání pornografických děl zobrazujících děti bylo v této době trestné pouze za předpokladu, že účelem přechovávání bylo jednání související se šířením. Od roku 2004 však zesílily tlaky, aby bylo trestné i držení pro vlastní potřebu, i nadále ovšem zcela bez ohledu na to, zda dílo vzniklo zneužíváním dítěte.

Novelizací trestního zákona, která byla provedena zák. č. 271/2007 Sb. a nabyla účinnosti dne 1.12.2007 byla nově upravena trestnost přechovávání dětské pornografie a to pod ustanovením § 205a tr.z., který za pouhé přechovávání pornografického díla, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, stanovil trest odnětí svobody až na dva roky. Účel přechovávání, způsob vytvoření ani získání díla, forma ani další okolnosti nejsou ve formulaci a maximální trestní sazbě přímo zohledněny.⁶²

Přechovávání dětské pornografie je v novém trestním zákoníku zaneseno v § 192 z.č. 40/2009 Sb. **Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií**. Také zde zůstaly zachovány stejné trestní sazby a v porovnání se sníženými sazbami u tvrdé pornografie budou tedy vyšší. Současným celosvětovým trendem je dětskou pornografií více eliminovat, jelikož je společensky škodlivější než tvrdá pornografie.

⁶¹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁶² BLATNÍKOVÁ, Š., *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5, s. 55

4.3.3 Výroba

Od 1. prosince 2007 byl do trestního zákona zanesen nový § 205b **Zneužití dítěte k výrobě pornografie** a vznikla tak nová speciální skutková podstata. V jeho znění se uvádí *„kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.“*⁶³

Tresty za faktické zneužívání dětí k výrobě pornografických děl jsou tedy velmi podobné trestům za nabízení či šíření takových forem pornografických děl, jejichž výrobou či užíváním není žádné dítě přímo poškozeno. Také faktická újma dětí, které byly zneužity k výrobě pornografie nebo se na ní některým z vyjmenovaných způsobů podílely, není ve formulaci a maximální trestní sazbě nijak zohledněna.

Tato skutková podstata se vztahuje i na případ, kdy se dítě bude některým z uvedených způsobů účastnit výroby pornografického díla, v němž vůbec není zobrazeno a nejde o dětskou pornografii. Naproti tomu výrobu pornografického díla, v níž dítě zobrazeno je, ale jeho výroby se neúčastní ani není k jeho výrobě zneužito, tato skutková podstata nepostihuje a trestné je pouze přechovávání nebo nabízení či šíření takového díla.⁶⁴

V § 193 z.č. 40/2009 Sb. (Zneužití dítěte k výrobě pornografie) nedošlo k žádným změnám a tento byl převzat z původního vymezení (§ 205b tr.z.)

⁶³ BLATNÍKOVÁ, Š., *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5, s. 55

⁶⁴ Tamtéž

Tabulka 4 Dětská pornografie (§ 205a, § 205b zákona č. 140/1961 Sb.)

– trestní statistika státních zastupitelství (2008)⁶⁵

2008		
SZ – Státní zastupitelství	§ 205a Přechovávání dětské pornografie	§ 205b Zneužití dítěte k výrobě pornografie
Vyřízeno proti osobám	13	19 4
Počet trestných činů	13	19 4
Odloženo § 159a tr. ř. - celkem	0	2
Stíhané osoby - celkem	13	17
- ženy	0	5
- mladiství	0	0
Obžalované osoby - celkem	11	15
- ženy	0	4
- věk 15 - 17	0	0
- z toho dívek	0	0
- věk 18 - 19	0	2
- věk 20 - 24	0	6
- věk 25 - 29	3	3
- věk 30 - 39	6	4
- věk 40 - 49	1	0
- věk 50 a více	1	0
Zastaveno tr. stíhání - celkem	2	2

Přehled vykazovaný státním zastupitelstvím (viz. tabulka 4) o stíhaných a obžalovaných osobách za rok 2008 ukazuje, že v souvislosti s trestným činem přechovávání dětské pornografie (§ 205a tr.z.) proběhlo trestní řízení proti 13 osobám a 13 osob bylo stíháno. Z toho 11 osob bylo následně obžalováno (dle § 176 tr.ř.). Jednalo se o 3 osoby ve věku 25-29 let, 6 osob ve věku 30-39 let a 2 osoby ve věku nad 40 let. Ve dvou případech bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno.

U přehledu vykazovaného k trestnému činu zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 205b tr.z.) bylo zjištěno chybné zaevidování případů, kdy bylo zjištěno, že se nejednalo o pachatele „výrobce dětské pornografie“, ale o úvěrové podvodníky dle § 250b tr.z. Z údaje o 19 pachatelích trestného činu dle § 205b tr.z. se celkem v 15 případech jednalo o chybně zapsaný údaj v evidenci. Z tohoto důvodu byly statistické údaje upraveny přeškrtnutím číslic

⁶⁵ BLATNÍKOVÁ, Š., *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5, s. 53

v tabulce a bylo tak dosaženo reálnějších údajů. Šíření pornografie dle § 205 odst. 2 písm. a) nebylo v těchto typech sestav vyhodnoceno.⁶⁶

Tabulka 5 Dětská pornografie (§ 205a, § 205b zákona č. 140/1961 Sb.) – trestní statistika soudů (2008 – 2009)⁶⁷

S – Trestní statistika soudů	2008		2009	
	§ 205a	§ 205b	§ 205a	§ 205b
Počet trestných činů - celkem	4	12 2	6	5
Odsouzené osoby - celkem	2	10 2	3	4
- dosud netrestané	1	5	2	1
- ženy	0	2	0	3
Uložené tresty – NEPO celkem	0	0	0	0
Uložené tresty – PO celkem	2	9	3	4

Statistika soudů za rok 2008 (viz. tabulka 5) ukazuje, že za 4 trestné činy přechovávání dětské pornografie (§205a tr.z.) byli 2 muži odsouzeni k podmíněnému trestu. V prvním pololetí roku 2009 je uvedeno 6 případů, kdy u 3 osob došlo k podmíněnému odsouzení. Dále je ve statistice za rok 2008 vykázáno 12 trestných činů zneužití dítěte k výrobě pornografie (§205b tr.z.), ale i zde bylo zjištěno pochybení při analýze soudních spisů a uvedeného kriminálního jednání se týkaly pouze 2 případy. V prvním pololetí roku 2009 je uvedeno 5 skutků, kdy z toho byl podmíněně odsouzen 1 muž a 3 ženy.⁶⁸

Tabulka 6 Kriminální jednání související s dětskou pornografií (statistické trestní listy) – souhrn⁶⁹

Počet tr. činů/počet odsouzených osob	2005	2006	2007	2008	2009	Celkem tr. činů	Celkem ods. osob
Šíření pornografie zobrazující dítě	6/6	8/8	5/5	12/12	9/9	40	40
Přechovávání dětské pornografie § 205a zákona č. 140/1961 Sb.	0	0	0	4/2	11/11	15	13
Zneužití dítěte k výrobě pornografie § 205b zákona č. 140/1961 Sb.	0	0	0	20/10 2/2	8/7 2/2	28 4	17 4
Celkem tr. činů/počet odsouzených osob	6/6	8/8	5/5	18/16	22/22	83 59	70 57

⁶⁶ BLATNÍKOVÁ, Š., *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5, s. 56

⁶⁷ Tamtéž s. 56

⁶⁸ Tamtéž s. 57

⁶⁹ Tamtéž s. 57

4.4 VYBRANÉ STÁTY A JEJICH BOJ PROTI DĚTSKÉ PORNOGRAFII

Mezi první stát, který jsem si pro svou bakalářskou práci vybral bych zařadil jednoho z průkopníků boje proti dětské pornografii a to Spojené státy americké. Ve Spojených státech můžeme na federální úrovni naleznout hned několik programů, které se zabývají problematikou dětské pornografie. V rámci FBI funguje program zabývající se kyberkriminalitou s názvem Cyber Crimes Program a jeho součástí je Národní iniciativa nevinných zobrazení - Innocent Images National Initiative, která se primárně zaměřuje na boj s online dětskou pornografií. Konkrétně je zaměřený na výrobce, distributory a držitele dětské pornografie.⁷⁰

Mezi další programy, které spadají pod pravomoc FBI patří program Trestné činy proti dětem (ang. *Crimes Against Children*), který se zabývá vyšetřováním činů spáchaných na dětech bez ohledu na soudní pravomoc a geografickou polohu. Další způsob boje Spojených států proti pachatelům trestných činů spojených s dětskou pornografií je Národní registr pachatelů sexuálních trestných činů (ang. *National/State Sex Offender Registry*), který je schopen vyhledat nejaktuálnější informace o pachatelích sexuálních trestných činů z 50 amerických států a Portorika. V neposlední řadě sem můžeme zařadit i webovou stránku www.childpornography.com, která shromažďuje zdroje linků zabývající se dětskou pornografií.⁷¹

Nejúčinnějším nástrojem v boji proti dětské pornografii by určitě bylo blokování stránek se závadovým obsahem na internetu. Tohle řešení však naráží na dost zásadní problém, kterým je právo na přístup k internetu, které může ještě být v některých zemích podskupinou práva na svobodu projevu.

V roce 2000 byla v rámci kauzy *L.I.C.R.A vs. Yahoo*⁷², která byla projednávána před francouzským soudem předvedena tzv. Hauriho technika geografické identifikace IP adres. Největší předností této technologie byla identifikace uživatele dle jeho zeměpisného místa a blokování internetového obsahu. Dne 20.11.2000 byla následně společnosti Yahoo uložena povinnost blokovat francouzské uživatele od obsahu, který je v rozporu s francouzskou legislativou.⁷³

⁷⁰ POREMSKÁ, M., *Pornografie v USA*. Trestněprávní revue. 2008, roč. 7, č. 08, s. 236. ISSN 1213-5313.

⁷¹ Tamtéž. s. 237.

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Tribunal de grande instance) z 22.5.2000 169 F.Supp. 2d 1181 (N.D. Cal. 2001).

⁷³ GRÍVNA, T.; HERCZEG, J. *Právo na přístup k Internetu, blokace stránek a digitální gilotina*. Trestněprávní revue. 2010, roč. 9, č. 05, s. 142. ISSN 1213-5313.

K problematice práva na přístup k internetu se následně ještě vyjádřil francouzský Ústavní soud, který zařadil přístup ke komunikačním online službám, jako součást svobody vyjadřování a tím i součástí základních lidských práv.⁷⁴

V Německu byl v červnu 2009 přijat zákon o ztížení přístupu k obsahu s dětskou pornografií – Gesetz zur Bekämpfung der Kinderpornografie in Kommunikationsnetzen. V zákoně je mimo jiné uvedeno, že webové stránky obsahující dětskou pornografii bude možno zrušit přímo německými úřady. Pokud zrušení možné nebude, pak musí být uživatelé varováni, že vstupují na stránky s tímto nelegálním obsahem.⁷⁵

Spolkový kriminální úřad dostal za úkol vytvořit seznam webových stránek obsahujících dětskou pornografii, který bude denně aktualizován a bude volně přístupný uživatelům internetu. V případě, že půjde o zahraniční server, bude Spolkový kriminální úřad spolupracovat s dalšími složkami cestou právní pomoci. Jestliže bude mít závadová webová stránka více jak 10 000 uživatelů, musí poskytovatel dle zákona zablokovat takovou stránku. Pokud se uživatel bude pohybovat na stránkách s dětskou pornografií a tato bude zanesena ve výše uvedeném seznamu, bude upozorněn varovným signálem, že další prohlížení stránky je trestné.⁷⁶

Reakce odpůrců tohoto zákona v Německu na sebe nenechala dlouho čekat. Proti zákonu byla sepsána petice, která pojednává o překročení pomyslné hranice státem řízené kontroly nad obsahem internetu a přístupu k němu. Stoupenci zákona však argumentovali přínosem tohoto zákona v Norsku, kde díky stejnému systému zabrání v současné době v přístupu na stránky s dětskou pornografií až 15 000 uživatelům denně. V další severské zemi Dánsku je to až 50 000 případů denně.⁷⁷

⁷⁴ Rozhodnutí francouzské Ústavní rady (Le Conseil constitutionne) ze dne 10.6.2009 No. 2009-580 DC.

⁷⁵ GŘIVNA, T.; HERCZEG, J. *Právo na přístup k Internetu, blokáce stránek a digitální gilovina*. Trestněprávní revue. 2010, roč. 9, č. 05, s. 144. ISSN 1213-5313.

⁷⁶ Tamtéž s. 144

⁷⁷ Tamtéž s. 144

4.5 KAZUISTIKY K VYBRANÝM PŘÍPADŮM DĚTSKÉ PORNOGRAFIE ŘEŠENÉ PČR NA ÚO ČESKÉ BUDĚJOVICE

4.5.1 KAZUISTIKA 1

Paní Marie (32let) se dostavila na PČR České Budějovice s oznámením, že v rámci vlastní činnosti na domácím počítači objevila fotografie své nezletilé dcery Jany (13 let) ve vyzývavých pózách a na některých fotografiích je nahá. Oznámení učinila z obavy, zda její dcera není někým zneužívána způsobem, který registrovala ve zpravodajství ohledně dětské pornografie.

Na základě tohoto oznámení bylo orgány policie provedeno šetření k popisovaným fotografiím, které paní Marie předložila současně se svým oznámením a dále k vyhodnocení obsahu dat počítače, ve kterém byly fotografie objeveny a to rovněž se souhlasem oznamovatelky. Vyhodnocením počítače bylo zjištěno, že se zde nachází 74 kusů fotografií a 3 videosoubory, na kterých je zachycena nezletilá dcera oznamovatelky. U fotografií se jednalo o její nahé zobrazení, přičemž na 20 fotografiích bylo detailní zobrazení jejího obnaženého přirození. U zajištěných videosouborů bylo zjištěno, že i na těchto je zachycena dcera oznamovatelky nahá. Na dvou z těchto videosouborů tančí nahá před objektivem a na jednom z videí si zasouvá cizí předmět do pohlavního orgánu. Dále bylo zjištěno, že na pořizování fotografií a videosekvencí se nepodílela žádná další osoba, tyto byly pořízeny za pomoci mobilního telefonu nezletilé a následně byla data přenesena do počítače. Vyhodnocením obsahu počítače pak bylo dále zjištěno, že ze strany nezletilé dochází v rámci sociálních sítí s dosud nezjištěnou osobou ke vzájemné komunikaci a této osobě byly fotografie a videa zasílána. Zajištěná data byla předložena znalci ke zkoumání s otázkou, zda se jedná o pornografické dílo s dětskou tematikou a závěrem znalce bylo, že v právním prostředí českého státu nebylo dosud pevně stanoveno, co je vlastně pornografickým dílem, avšak dle předchozích zkoumání lze implicitně hovořit, že se jedná o pornografické dílo s dětskou tematikou. Rozhodně se nejedná o dílo umělecké, či vědecké, tak jak byl vznesen dotaz při zadávání znaleckého posudku PČR. V rámci zjištěné komunikace však bylo zjištěno, že iniciátorkou jednání je sama nezletilá, která po adresátovi vyžaduje zasílání finančních prostředků jako odměnu za zasílání obrazových dat. V rámci dalšího šetření byl osloven provozovatel sociální sítě, kde byla vedena komunikace nezletilé s nezjištěnou osobou a to za účelem ustanovení této osoby. Ze strany provozovatele tato data byla v rámci spolupráce poskytnuta a na jejich základě se poté podařilo ustanovit osobu pana Františka Z. (53 let).

Jednalo se o invalidního důchodce z Tábora. U jmenovaného byla provedena domovní prohlídka, při které došlo k zajištění osobního počítače, množství datových nosičů (externí disky a DVD) a dále množství obrazových dokumentů (fotografií) v tištěné podobě. Vyhodnocením zajištěných materiálů bylo zjištěno, že jmenovaný pan František Z. udržoval komunikaci s 6 nezletilými dívkami a jedním nezletilým chlapcem, se kterými navazoval kontakt na sociálních sítích a postupem času u dvou dívek a chlapce komunikace přešla do takového stavu, že mu uvedení za úplatu zasílali své fotografie, na kterých byli zachyceni nazi s odhalenými pohlavními orgány a v různých sexuálních pózách. Šetřením nebylo zjištěno, že by získané obrazové dokumenty dále rozesílal dalším cizím osobám. Při výslechu pan František Z. uvedl, že žije sám, další rodinu nemá, a proto většinu času tráví komunikací ve virtuálním světě. To, že by činil něco nezákonného, ho vůbec nenapadlo. Ke zjištěné komunikaci, při které došlo k zasílání dat s pornografickou tematikou, poté uváděl, že sám takovou nežádal a osoby mu ji zasílaly samy a dobrovolně. Z jakého důvodu si tyto dokumenty uchovával, nebyl přesně schopen uvést. K celé věci se vyjádřil tak, že je asi zapomněl smazat. Ke zjištěným informacím, že poskytovatelům obrazových dat zasílal finanční prostředky ve formě předplacených kupónů do mobilních telefonů v celkové hodnotě 3.000,- Kč a jedné z dívek pak i MP3 přehrávač v hodnotě 1.500,- Kč uvedl, že toto je sice pravda, ale věci neposílal jako odměnu za zaslání materiálu, jednalo se o vyjádření vděku za udržovanou běžnou komunikaci a vyjádření svého přátelství. K dotazu, proč tedy nepoukazoval obdobné dárky i dalším osobám se kterými udržoval elektronický kontakt, ale tyto osoby mu žádné obdobné obrazové dokumenty nezasílaly, uvedl, že další osoby nepovažoval za své přátele. V rámci výslechu byl František Z. konfrontován se zjištěnými údaji, zejména pak se zjištěnou komunikací na internetu. Z této komunikace jednoznačně vyplývalo, že on je iniciátorem dotazů na pořizování uvedené dokumentace, která obsahovala osoby ve vyzývavých pózách a obnažené. František Z. za tuto dokumentaci poskytoval finanční úhrady ve formě popisovaných předplacených karet do mobilních telefonů. František Z. uvedl, že na takovéto okolnosti si nevzpomíná - „je přece invalidní důchodce a má papíry na hlavu“. Dále byl konfrontován se skutečností, že v rámci zjištěné komunikace se jednoznačně dotazoval na věk osob a v momentě, kdy zjistil, že kontaktované osobě je více jak 15 let, jeho zájem o tuto osobu ustal a naopak u osoby mladší 15 let se komunikace rozvíjela, až k dotazům na popisované vyhotovování zasílané dokumentace. K této skutečnosti se nijak blíže nevyjádřil. Zpracovanými znaleckými posudky z oboru psychologie a psychiatrie k osobě pana Františka Z. nebyly zjištěny sexuální poruchy ve směru k pedofilii či jiné deviaci, bylo však doporučeno ambulantní sledování jmenovaného z pohledu sexuologie. Rovněž znaleckými posudky bylo

vyvráceno, že by nebyl schopen rozpoznat trestnost jednání a došlo tak k vyvrácení jeho sdělení, že je „na hlavu“. V rámci souhrnu provedeného šetření a zjištěných skutečností byl státním zástupcem podán návrh na obžalobu jmenovaného pana Františka Z. ve smyslu držení dětské pornografie a následně rozhodnutím Okresního soudu v Táboře byl uznán vinným a pravomocně odsouzen k 24 měsícům podmíněného trestu se zkušební dobou 3 let a ambulantní sexuologickou léčbou. Současně byl akceptován návrh státního zástupce a došlo k propadnutí věci zajištěných při domovní prohlídce u pana Františka Z.

4.5.2 KAZUISTIKA 2

Cestou „providerů“ – zřizovatele - stránek s erotickou tematikou bylo zjištěno, že v rámci uzavřené diskusní skupiny nejméně deseti osob jsou rozesílána obrazová data, která s největší pravděpodobností obsahují dětskou pornografii. Zástupcem poskytovatele uvedených stránek pak bylo učiněno trestní oznámení na PČR.

Trestní oznámení obsahovalo i data určující emailové adresy účastníků jednání a vyhodnocené preferované IP adresy. Dle emailových adres byla adresována žádost poskytovatelům těchto adres, aby sdělili další lokalizační údaje k jednotlivým uživatelům, čemuž bylo vyhověno. Poté byly PČR na základě rozhodnutí Okresního soudu v Českých Budějovicích předány veškeré dostupné informace od těchto poskytovatelů o průběhu komunikace uživatelů společně s údaji o zaslaných datech (fotografiích). Vyhodnocením získaných materiálů bylo zjištěno, že pouze jeden z uživatelů bydlí v Českých Budějovicích, zbývající osoby jsou pak z různých částí České republiky, a proto byly údaje k těmto osobám zaslány dle místních příslušností. Po zjištění potřebných informací k osobě bydlící v Českých Budějovicích a na základě příkazu soudu v Českých Budějovicích byla u podezřelého pana Jana K. provedena domovní prohlídka, při které došlo k zajištění jeho počítače a množství datových nosičů. V písemné formě nebyly věci s tematikou pornografie či dětské pornografie nalezeny. Při výslechu pan Jan K. využil svého práva a v dané věci odmítl vypovídat. Vyhodnocením zajištěných materiálů bylo zjištěno dostatečné množství důkazních prostředků, které vedly k závěru, že pan Jan K. distribuoval elektronickou formou na uzavřené sociální síti dalším osobám data, která byla znalcem označena jako data s dětskou pornografií. Jednalo se však o data, která sám na podobných sítích získával od dalších osob. Data si uchovával v počítači a ukládal je i na různá další datová média a následně je rozesílal dalším osobám. To, že by sám materiály s obsahem dětské pornografie vyráběl nebo se na jejich výrobě podílel, nebylo provedeným šetřením zjištěno. Rovněž nebylo zjištěno, že ho k jednání vedl

ekonomický kalkul. Po provedení šetření a shromáždění dostupných důkazních prostředků byl podán státnímu zastupitelství návrh na potrestání pana Jana K., který byl akceptován a následně byl k soudu podán návrh na obžalobu. Okresním soudem v Českých Budějovicích byl pan Jan K. odsouzen k nepodmíněnému trestu v délce tří let, propadnutím věcí zajištěných při domovní prohlídce a byla nařízena jeho ambulantní léčba. Jan K. se proti rozsudku odvolal ke krajskému soudu, kterým byl trest potvrzen v nezměněné podobě. Pan Jan K. nastoupil k výkonu trestu, který vykonává v současné době.

5 GLOBÁLNÍ PERSPEKTIVA – INTERPOL, EUROPOL

5.1 OBECNÉ INFORMACE K ORGANIZACI INTERPOL

Interpol je mezinárodní mezivládní organizací, která sdružuje demokratické i nedemokratické státy v rámci boje s různými druhy trestné činnosti. Organizace je založena na spolupráci všech států při pronásledování, vyhledávání a zatýkání pachatelů trestných činů. Mezi hlavní úkoly Interpolu patří především zabezpečování spolupráce členských států v boji proti trestné činnosti při plném respektování priorit národního zákonodárství té či oné země a jejich závazků plynoucích z mezinárodních smluv a vycházení z Všeobecné deklarace lidských práv.

V roce 1923 organizace vznikla ve Vídni, kdy u jejího zrodu stál vídeňský policejní ředitel dr. Johann Schober. Ve Vídni byla také uložena kartotéka zločinců, která obsahovala záznamy z dob existence rakousko-uherské monarchie a byla tedy ideálním podkladem pro centrální evidenci mezinárodních zločinců. V období mezi válkami se nacházela centrála ve Vídni a v současné době je centrem Interpolu francouzský Lyon, kde od roku 1989 sídlí Generální sekretariát Interpolu.

V současné době sdružuje Interpol 188 členských států, kdy v každém z nich je zastoupený Národní ústřednou Interpolu. Národní ústředny Interpolu (NUI) v každé zemi staví svou činnost na svých policistech. Servisní standardy ukládají NUI nepřetržitý provoz – 24 hod. denně, 7 dní v týdnu, 365 dní v roce. Mezi oficiální jazyky Interpolu patří angličtina, francouzština, španělština a arabština. Primárně je činnost Interpolu financována členskými zeměmi, kdy např. příspěvek států G8 tvoří asi 65% rozpočtu. V roce 2009 dosahoval výše 47,4 milionu Euro. Pro zajímavost příspěvek České republiky činil 408 000 Euro.⁷⁸

5.1.1 Interpol - boj proti dětské pornografii

V boji proti dětské pornografii Interpol využívá především mezinárodní databáze sexuálně zneužívaných dětí (ICSE DB – International Child Sexual Exploitation image databáze), která je velmi účinným nástrojem umožňujícím odborníkům, specializovaným vyšetřovatelům zaměřujícím se na potírání sexuálního zneužívání dětí porovnávat získaná data s kolegy po celém světě. Přístup k databázi je umožněn pouze proškoleným uživatelům a je v ní využíván software na porovnávání fotografií pomáhající při identifikaci fotografie, na kterých se vyskytují totožné oběti nebo prostředí, kde byly fotografie pořízeny. Prvotním cílem

⁷⁸ Zdroj: Interpol ČR

databáze je ztotožňování obětí a ochrana dětí před probíhajícím zneužíváním, dále pak uchovávání informací k pachatelům a fotografií za účelem předcházení duplicitní činnosti. Uživatelé mohou pomocí databáze také efektivněji analyzovat snímky neztotožněných dětí – obětí. Další výhodou systému je podpora mezinárodního a národního vyšetřování a poskytování operativních informací donucovacím orgánům k fotografiím kolujícím na internetu nebo nalezeným v zajištěných počítačích. V březnu 2009 byla databáze zprovozněna za podpory států G8 a Evropské komise, kdy nahradila stávající databázi ICAID (Interpol Child Abuse Image Databáze) fungující od roku 2001. Nespornou výhodou nové databáze ICSE je možnost přímého přístupu k datům tzn. fotografiím, informacím z vyšetřování, což dříve nebylo možné. V databázi ICAID prováděla porovnávání fotografií a vyhodnocování souvisejících dat skupina expertů z Generálního sekretariátu Interpolu v Lyonu, což bylo časově velmi náročné a docházelo k tomu, že výstupy z vyšetřování nechtělo s ostatními sdílet mnoho zemí. Databáze ICSE umožňuje uživatelům výsledky porovnávat v reálném čase a spolupráce na mezinárodní úrovni se může dále úspěšně rozvíjet. V současné době má do databáze přímý přístup 18 států a dochází k proškolení nových specialistů v mnoha zemích. V zemích, které prozatím přístup nemají, se vkládají snímky do databáze cestou Generálního sekretariátu Interpolu. V září 2009 se k této databázi připojila i Česká republika, která byla v pořadí devátou zemí. Jak vlastně Interpol a národní policejní sbory spolupracují, si můžeme osvětlit na stručném a velice zjednodušeném příkladě. V Jižní Americe (např. Argentina) zjistí policisté v počítači videozáznam, na němž bílý muž zneužívá dítě. Na videozáznamu je za okny místnosti, kde ke zneužívání dochází, televizní věž. Jakmile místní policisté předají video centrále Interpolu, nebo snímky z videa sami vloží do databáze ICSE, software pomocí komparace s již vloženými fotografiemi zjistí, že zneužívané dítě již figuruje v databázi. Následuje upozornění českým uživatelům databáze, kteří pojmu podezření, že by se mohlo jednat o žižkovský monument. Poté se Generální sekretariát spojí s Národní ústřednou Interpolu Praha a zašle předmětné video, aby místně znalí policisté potvrdili místo jeho pořízení. Samozřejmě následně dochází k rozpoznávání dalších detailů indikujících, že se jedná o trestný čin, který byl spáchaný v Praze a o celé záležitosti je informována místně příslušná policie. Po provedení potřebných úkonů se tak může přistoupit k zatýkání podezřelých osob v Praze. Pátrání po pachatelích této trestné činnosti jsou samozřejmě velmi náročná a ne vždy policie slaví úspěch tak, jako v uvedeném příkladě. Dosažené výsledky z poslední doby jsou

však velmi optimistické. K 1.3.2010 bylo pomocí databáze Interpolu ztotožněno a zachráněno 1617 zneužívaných dětí z celého světa, z nichž 8 bylo z České republiky.⁷⁹

5.2 OBECNÉ INFORMACE K ORGANIZACI EUROPOL

Europol = Evropský policejní úřad se sídlem v nizozemském Haagu. Je agenturou Evropské unie, jejímž cílem je efektivní působení a vzájemná spolupráce orgánů prosazujících právo při prevenci a boji proti formám závažné trestné činnosti s mezinárodním prvkem. V sídle Europolu je zaměstnáno více než 620 zaměstnanců, kteří spolupracují s orgány v oblastech prosazování práva ve 27 členských státech Evropské unie a dalších partnerských státech mimo EU. Pracovníci Europolu nemají přímou pravomoc zatýkat osoby, proto pracují především s informacemi, které shromažďují, analyzují a následně koordinují operace vedoucí k dopadení osob páchajících závažnou trestnou činností v zemích EU. Europol využívá multiagenturní přístup, tzn. do operací zapojuje různé složky policie, celní a bezpečnostní služby a tím se snaží minimalizovat prostor, v rámci něhož mohou pachatelé jednat. Působí zde asi 130 styčných důstojníků, kteří jsou vysláni do Europolu členskými státy EU a partnery mimo EU. Europol je operativní centrum s vysokou bezpečností, které je činné 7 dní v týdnu, 24 hodin denně. Evropské hodnocení hrozeb organizované trestné činnosti (OCTA) identifikuje a hodnotí vznikající ohrožení. OCTA popisuje strukturu skupin organizované trestné činnosti, způsob, jak fungují, a hlavní typy trestné činnosti týkající se Evropské unie. Europol získal za dobu svého působení velké zkušenosti v boji proti počítačové trestné činnosti, proti sítím pachatelů zprostředkovávajícím nedovolené přistěhovalectví a obchod s lidmi, v boji proti obchodování s drogami atd. Hlavním cílem Europolu je pomáhat při vytváření bezpečnější Evropy ku prospěchu všech občanů EU.⁸⁰

5.2.1 Europol - boj proti dětské pornografii

Pro přiblížení problematiky práce Europolu můžeme uvést jako příklad mezinárodní operaci s názvem RESCUE, která vyvrcholila v březnu loňského roku. Celá operace se týkala identifikace a záchrany více než 200 dětí po celém světě a došlo při ní k zadržení 184 osob podezřelých z šíření dětské pornografie. Jednalo se o prakticky největší mezinárodní operaci svého druhu v dějinách. Prostřednictvím vyšetřovatelů byly zjištěny internetové stránky, které sloužily okruhu lidí se zájmem o dětskou pornografii zaměřenou na mladé chlapce. Uživatelé

⁷⁹ Zdroj: Interpol ČR

⁸⁰ Zdroj: Europol ČR

těchto stránek, kterých bylo přes 60 000, nabízeli komunikaci v diskusním fóru. Na těchto stránkách však mezi uživateli nedocházelo jen ke vzájemné komunikaci pomocí e-mailů nebo chatu, ale docházelo zde i k vyměňování různých materiálů s dětskou pornografií ve formě videozáznamů nebo fotografií. Již v roce 2009 nizozemské policejní orgány celý server zabavily a jeho kopii postoupily k dalšímu zkoumání Europolu. Pracovníkům Europolu se podařilo prolomit zabezpečení serveru a analyzovat obsah fóra. Informace, které se podařilo získat např. IP adresy, informace o vybraných uživateli, soukromých zprávách, podezřelých útocích proti nezletilým dětem apod. byly dále rozeslány k identifikaci do více než 30 zemí EU a dalších zemí ve světě. Operace, která později proběhla a došlo při ní k zadržení podezřelých osob a záchraně ohrožených dětí byla výsledkem právě těchto zjištěných a vyhodnocených informací. Celá operace je obrovským úspěchem a výsledkem boje EU proti této formě zneužívání dětí.⁸¹

⁸¹ *Europol rozbil pedofilní síť/SZ ČR při Evropské unii[online].* 2012 [Cit. 2012-03-03].
Dostupné z <http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/europol_rozbil_pedofilni_sit.html>

6 PREVENTIVNÍ PROGRAMY V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY

6.1 PROJEKT INHOPE

INHOPE je mezinárodní asociací internetových horkých linek, která sídlí v irském Dublinu a byla založena v roce 1999. Je centrem celosvětové sítě horkých linek, které mají jediný cíl a to je boj proti kriminalitě páchané na internetu např. ochrana dětí před šířením pornografických materiálů pomocí webových stránek a boj proti dalším nezákonným aktivitám, ke kterým na internetu dochází. Posláním INHOPE je podpora Internet Hotlines po celém světě, jejich spolupráce a snaha o dosažení toho, aby internet byl bezpečným místem. Národní horké linky nabízejí jednoduchý způsob oznámení podezřelé webové stránky s nelegálním obsahem, který byl nalezen na internetu. V současné době INHOPE sdružuje celou řadu národních linek zhruba ve 40 zemích celého světa. V rámci České republiky INHOPE sdružuje projekty Internet Hotline a Horká linka.⁸²

Obrázek 1⁸³

6.1.1 Projekt Internet Hotline

První česká internetová horká linka s názvem Internet Hotline zahájila svou činnost dne 1.1.2007 pod záštitou Nadace Naše dítě. Projekt vznikl s podporou grantu Evropské komise. Internet Hotline úzce spolupracuje s Policií ČR, širokou veřejností a provozovateli internetových služeb v boji proti šíření dětské pornografie a nelegálního obsahu internetem. Projekt je dostupný na stránkách www.internethotline.cz.

⁸² *Internet Hotline* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-07].

Dostupné z <<http://www.internethotline.cz/mezinarodni-sit-inhope.htm>>

⁸³ *Horka-linka.saferinternet.cz* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-07].

Dostupné z <<http://horka-linka.saferinternet.cz/o-projektu-horke-linky/mezinarodni-organizace-inhope>>

Na těchto stránkách je k dispozici i příslušný formulář, který je připraven pro každého, kdo potřebuje oznámit nelegální obsah svých internetových stránek. V prvním okně formuláře pod názvem „Předmět oznámení“ je třeba popsat a konkretizovat zjištěný nelegální obsah na internetu např. zda se jedná o dětskou pornografii, pedofilní zájmy apod. Ve druhém okně formuláře pod názvem „Internetová adresa(y)“ je třeba vypsát zjištěné internetové adresy s nelegálním obsahem. Ve třetím okně formuláře s názvem „Přílohy“ je možno vložit soubory se zjištěným nelegálním obsahem (např. obrázky, fotky, e-maily atd.). V posledním čtvrtém okně formuláře s názvem „Kontakt“ je možnost zanechat na svou osobu jakýkoliv kontakt (telefon, e-mail, jméno). Kontaktní údaje k osobě nejsou v žádném případě povinné a vyplněný formulář je možno odeslat i bez těchto údajů.⁸⁴ Každý, kdo učiní příslušné oznámení na lince Internethotline.cz má záruku naprosté anonymity. Každé oznámení je následně profesionálně zpracováno a vyhodnoceno z více hledisek (porovnáno s dalšími oznámeními, dle geografické příslušnosti, legálnosti obsahu atd.). V tomto boji se závadovým obsahem internetu je třeba zvýšeného úsilí mnoha zainteresovaných subjektů jako je policie, neziskový sektor, poskytovatelů internetových služeb atd.⁸⁵

Obrázek 2⁸⁶

6.1.2 Horká linka

„Internetová Horká linka (Internet Hotline) je kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na internetu, jako je dětská pornografie, dětská prostituce, obchod s dětmi, pedofilie, věkově nepřiměřený obsah, ostatní nelegální sexuální praktiky, rasismus, xenofobie, sebepoškozování, výzvy k násilí a nenávisti, šíření drog atd.“⁸⁷

⁸⁴ Internet HOTLINE [online]. 2012 [Cit. 2012-03-07].

Dostupné z <<http://oznamte.internethotline.cz/>>

⁸⁵ Internet HOTLINE [online]. 2012 [Cit. 2012-03-07].

Dostupné z <<http://www.internethotline.cz/projekt-internet-hotline/podrobnosti-o-projektu.htm>>

⁸⁶ Internethotline.cz [online]. 2012 [Cit. 2012-03-07].

Dostupné z <http://www.internethotline.cz/data/articles/down_142.jpg>.

⁸⁷ Horká-linka.saferinternet.cz [online]. 2012 [Cit. 2012-03-07]. Dostupné z <<http://horka-linka.saferinternet.cz/>>

K nahlášení závadného obsahu webu je třeba vyplnit internetový online formulář, jenž obsahuje celkem tři kroky. V první položce musí uživatel vybrat jednu z kategorií, která definuje obsah závadného webu. V jednotlivých kategoriích jsou zařazeny např. dětská pornografie, obchod s dětmi, dětská prostituce, pedofilní zájem, věkově nepřiměřený obsah a ostatní nelegální sexuální praktiky ohrožující bezpečnost na internetu. Pokud uživatel vybere příslušnou kategorii, přistoupí k druhému kroku, ve kterém musí uvést, kde se se závadovým obsahem na internetu setkal. Uživatel zde musí specifikovat místo zjištění závadového obsahu, což může být email, webová stránka nebo některý z instant messengerů. V závěrečném třetím kroku stačí pouze, aby uživatel doplnil zbývající informace a požadavek odeslal. Horká linka obsah těchto hlášení vyhodnotí a následně je předává dalším orgánům, které jsou kompetentní věc účinně řešit. Jedná se především o policii, provozovatele internetových služeb, mobilní operátory a mezinárodní organizaci INHOPE.⁸⁸

Obrázek 3

6.2 PROJEKT SAFERINTERNET.CZ

Další z projektů je mezinárodním programem Národního centra bezpečnějšího internetu a je spolufinancovaný Evropskou komisí. Projekt je zařazen v členství celoevropské sítě národních osvětových center bezpečnějšího internetu INSAFE a mezinárodní sítě INHOPE. Jeho základním posláním je získání většího povědomí uživatelů o bezpečnějším používání internetu. Mezi základní stavební kameny projektu patří podpora vzdělávání a výzkumu v uvedených oblastech. Mimo jiné poskytuje asociace pomoc při působení proti šíření nelegálního obsahu na internetu. Hlavním cílem projektu je podporovat uživatele internetu k jejich zodpovědnému chování a poukazovat na situace, které ohrožují bezpečné chování ve virtuálním prostředí a v neposlední řadě poskytnout rady, jak se těmito situacím vyhnout. Lidé, kteří jsou v projektu zainteresováni, aktivně sledují nejnovější trendy vývoje v oblasti online

⁸⁸ *Horká-linka.saferinternet.cz* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-07]. Dostupné z <<http://horka-linka.saferinternet.cz/jak-funguje-horka-linka>>.

technologií a rizika s nimi související. V současné době se zaměřují především na oblast sociálních sítí, komunitních serverů a neustále se rozvíjející oblast mobilních technologií. V rámci projektu jsou pravidelně pořádány semináře, konference a různá školení se zaměřením na bezpečnější používání internetu a prevenci internetové kriminality.⁸⁹ Nadnárodní centrálu tohoto projektu pak nalezneme na webových stránkách www.saferinternet.org⁹⁰, která sdružuje materiály ze všech zapojených zemí.

Obrázek 4⁹¹

Obrázek 5⁹²

6.2.1 Projekt Internet Helpline

Sdružení Linky bezpečí (SLB) zahájilo rokem 2007 provoz rozšířené asistenční služby pro děti a dospívající Internet Helpline, která je součástí mezinárodního projektu Safer Internet Helpline. Dětem a dospívajícím poskytuje pomoc formou psychologické a sociální asistence při práci s internetem. Tato specializovaná linka byla zřízena jako první v České republice. Hlavním cílem projektu Internet Helpline, fungujícího na stávající bezplatné Lince bezpečí (tel. 800 155 555), je především prvotní pomoc při ohlášení jakékoliv formy zneužívání dětí při komunikaci na internetu a to jak ze strany dětí, tak i jejich rodičů. Na této lince pracují vyškolení odborní konzultanti, kteří jsou k dispozici 24 hodin denně a poskytnou dětem nezbytnou psychosociální pomoc a poradí, jak bezpečněji internet používat. Děti na linku

⁸⁹ *Saferinternet.cz* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-12]. Dostupné z <<http://www.saferinternet.cz/o-nas>>

⁹⁰ *SaferInternet.org* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-12]. Dostupné z <<http://saferinternet.org>>

⁹¹ *Fbcdn-sphotos-a.akamaihd.net* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-12].

Dostupné z <http://fbcdn-sphotos-a.akamaihd.net/hphotos-ak-snc7/302089_224422370947753_159786804077977_681276_1728755674_n.jpg>

⁹² *Etwinning.net* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-12].

Dostupné z <http://www.etwinning.net/files/gif1/Insafe_LogoA4.jpg>.

můžou volat především v situacích, když pocítují nějaké nebezpečí při prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her na internetu. V současné době se mohou děti obrátit i na nově zavedený Chat Linky bezpečí (chat.linkabezpeci.cz) nebo e-mailem (ilb@linkabezpeci.cz).

Do provozu byl nedávno uveden nový webový portál (www.internethelpline.cz), jehož hlavní náplní je především prevence. Děti i dospívající se zde mohou hravou formou dozvědět o rizicích souvisejících s prostředím internetu a jak případné formě zneužití předcházet.

Obrázek 6⁹³

6.3 PROJEKT ČERVENÉ TLAČÍTKO

V roce 2010 vzniknul ve spolupráci Národního centra bezpečnějšího internetu a vládního Výboru pro práva dítěte zajímavý projekt s názvem Červené tlačítko. Na internetových stránkách je jeho fungování popsáno následovně:

„Aplikace Červené tlačítko je volně dostupný a volně šířitelný počítačový program, po jehož instalaci se do panelu nástrojů vašeho internetového prohlížeče přidá zmíněné tlačítko, které slouží k anonymnímu oznamování nelegálního obsahu. Jestliže při brouzdání Internetem narazíte na nelegální obsah, jediným stiskem Červeného tlačítka odešlete anonymní zprávu na horkou linku, jejíž vyškolení operátoři rozhodnou o případném předání Policii ČR k dalšímu šetření. Po odeslání oznámení se aplikace spojí se serverem horké linky, odešle serveru svou IP adresu, aby mohlo dojít k vlastnímu odeslání. Tato IP adresa slouží pouze k zaslání oznámení, nikde se neneviduje ani se s ní dále nikde nepracuje. Vaše oznámení je uloženo do databáze horké linky a zároveň je odeslán upozorňující e-mail operátorovi horké linky, který hlášení vyhodnotí v souladu s platnými právními předpisy a podezřelá hlášení jsou přeposlána Policii ČR, která se případem dále zabývá. V případě obsahu na zahraničních serverech přepośle operátor oznámení partnerské horké lince, se kterými spolupracujeme v rámci projektu INHOPE. Přijaté oznámení neobsahuje žádné osobní údaje, pouze URL adresu a případný komentář.“⁹⁴

⁹³ Sdružení Linka bezpečí [online]. 2012 [Cit. 2012-03-12].

Dostupné z <<http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/articles.asp?ida=204&idk=217>>

⁹⁴ Červené-tlačítko.cz [online]. 2012 [Cit. 2012-03-12]. Dostupné z <<http://cervene-tlacitko.saferinternet.cz>>.

Provozovatelé internetových stránek mohou červené tlačítko umístit na své webové stránky a tímto dokázat, že jim záleží na bezpečí a ochraně uživatelů a jejich stránek. Červené tlačítko tak může být označováno za jakýsi znak důvěryhodnosti provozovatele webových stránek.⁹⁵

Projekt Červené tlačítko byl spuštěn v roce 2010. Od začátku svého fungování se však potýkal s velkými problémy a důvěryhodnost tohoto projektu se tímto velice snížila. Jako hlavní problém celého projektu byl uveden fakt, že při odeslání označené stránky se závadovým obsahem je zároveň odeslán report obsahující adresy nejméně tří stránek, které byly uživatelem navštíveny předtím. Většina uživatelů internetu samozřejmě tento fakt pojala jako narušování jejich soukromí. Dále je třeba zmínit, že od roku 2010 do současné doby funguje projekt Červené tlačítko pouze v pilotním provozu.

Obrázek 7 Červené tlačítko⁹⁶

6.4 ZHODNOCENÍ PREVENTIVNÍCH PROGRAMŮ V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY

Projekty, které v současné době fungují v České republice a pomáhají při řešení tak diskutovaného problému, jakým je zneužívání dětí v prostředí internetu, jsou dle mého názoru na velmi vysoké úrovni. Za vše hovoří počet dětí i jejich rodičů, kteří neváhali a některou z horkých linek využili pro svou pomoc. V posledních letech počet oznámení na tyto linky rapidně stoupá. Vše určitě souvisí i s medializací celé problematiky a přístupem většiny školských zařízení, které mají snahu tato nebezpečí také eliminovat. Mezi nejlépe hodnocených určitě zařadil projekty Internet Hotline pod záštitou Nadace Naše dítě a projekt Internet

⁹⁵ *IDnes.cz* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-18].

Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/cervene-tlacitko-pomuze-detem-nahlasit-porno-a-rasismus-na-internetu-1kf-/domaci.aspx?c=A100209_121903_domaci_taj>.

⁹⁶ *Červené tlačítko.cz* [online]. 2012 [Cit. 2012-03-12.]. Dostupné z <<http://cervene-tlacitko.saferinternet.cz/index.asp>>.

Helpline pod záštitou mezinárodního projektu Safer Internet Helpline. Tyto programy mají samozřejmě už hmatatelné výsledky, mají tedy na čem stavět a mohou svou činnost dále rozvíjet. Za velmi přínosné považuji preventivní programy v rámci školy, tzv. MPP – minimální preventivní program sociálně patologických jevů, který je zaměřen na prevenci a řešení danou problematiku u jednotlivce, žáků, kolektivu, ve třídě a škole. Spolupracuje s rodiči, odbornými institucemi a dalšími organizacemi, které se zabývají prevencí dětí a mládeže. Další projekty, které se v současné době objevují, jako je např. Červené tlačítko atd. jsou teprve na počátku svého fungování a v budoucnu uvidíme, zda se budou schopny zařadit mezi již zmíněné a velice dobře fungující programy. Já osobně bych si to velice přál i proto, že mám 4letého syna a určitě mne řešení tohoto problému čeká také. V dnešní době si asi nikdo z nás neumí představit život bez nejnavštěvovanějšího média, jakým internet bezesporu je a budeme nuceni jeho služby využívat čím dál tím častěji. Samozřejmě největší míra zodpovědnosti bude stále na nás, jako rodičích našich dětí a našem přístupu k řešení tohoto závažného problému.

7 DOPORUČENÍ NA POMOC RODIČŮM A JEJICH DĚTEM

7.1 DOPORUČENÍ PRO DĚTI

a) Pokud surfujete na internetu, buďte velice opatrní

Můžete se samozřejmě pohybovat na svých oblíbených stránkách, ale snažte se využívat ty internetové stránky, které máte vyzkoušené, a nehrozí tam žádné nebezpečí. Internet v dnešní době nabízí spoustu možností a záleží pouze na vás, jaký druh zábavy na internetu si zvolíte, tak aby jste zbytečně neriskovali.

b) Nikdy neposílejte nikomu po internetu svoji adresu nebo telefon

Nikdy nemůžete vědět, kdo je na druhé straně a skrývá se za obrazovkou, proto neposílejte nikomu tak důvěrné informace o sobě. Přemýšlejte velice důkladně o online přátelstvích a hlavně takových, která jsou natolik perfektní a bezchybná na to, aby byla opravdová.

c) V žádném případě neposílejte nikomu svoji fotografii nebo video a nesdělujte ani svůj věk

Další z pravidel, které musíte bezpodmínečně dodržet. Vaše fotografie nebo videa mohou být dalšími lidmi na internetu zneužita. Fotografie i videa mohou použít proti vám, mohou je různě upravit, vystavovat je na různých stránkách internetu atd. Nesdělujte ani svůj věk, spousta lidí na internetu si věk vymýšlí a chce se s vámi jen dostat do kontaktu. Měli by jste si ukládat kopie vašich rozhovorů a poté si je třeba znovu pročíst, aby jste zjistili např. nesrovnalosti v příběhu, který vám váš online přítel napsal. Může se jednat o změnu věku, bydliště nebo dalších údajů.

d) Heslo svojí internetové schránky udržujte v tajnosti a neříkejte ho ani kamarádům

Zde je to logické, pokud někomu heslo řeknete, může se přihlásit na internetu za vás a vystupovat například vaším jménem a řešit zde věci, které by se vám nelíbily. Pokud máte nějaké stránky na internetu chráněny heslem je přeci ve vašem zájmu, aby to nikdo další neviděl a vy jste si udrželi své soukromí v tajnosti. Ani váš nejlepší kamarád o vás nemusí vědět všechny podrobnosti, kterými mohou být např. informace intimního charakteru.

e) Nikdy neodpovídejte na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily

Někteří lidé se i tímto způsobem budou snažit o kontakt s vámi a mohou opět získat nějaké informace o vás, které můžou poté použít. To platí i v případě, že vám někdo bude slibovat naplňující a milující vztah, protože tito lidé vám budou většinou lhát a tyto sliby dávají ještě několika dalším mladým lidem. Promyslete si proto slib úžasného vztahu a silného sexuálního vzrušení a přemýšlejte nad tím, zda hledáte lásku na správném místě.

f) Nedomlouvejte si po internetu schůzku s neznámým člověkem

Tohle je pro vás vůbec jedno z největších nebezpečí. Online přátelství je nejlepší, když zůstane online, a je naprosto v pořádku odmítnout osobní setkání. Pamatujte na to, že pokud byste na schůzku šli sami, nikdo vám nebude schopen pomoci v případě, že se dostanete do nějakých problémů. Pokud vás někdo bude na jakoukoliv schůzku pomocí internetu zvat, ihned to řekněte rodičům.

g) Pokud vás něco na stránkách internetu šokuje, opusťte ihned tuto stránku a svěřte se rodičům

Může se jednat o nějaké fotografie nebo videa, ze kterých nebudete mít dobrý pocit a půjde z nich třeba strach. Proč by jste měli trávit svůj volný čas na stránkách, které ve vás vzbuzují hrůzu, když internet by měl být především vašim pomocníkem při hledání nových informací nebo místem, kde se dobře pobavíte a zlepšíte si tak náladu.

h) Nebud'te přehnaně důvěřiví a nevěřte každé informaci, kterou na internetu získáte

Spousta lidí si na internetu vymýšlí a využívá právě toho, že je nikdo nepozná a nikdy nedohledá. Z tohoto důvodu se mějte pořád na pozoru a přemýšlejte nad tím, než někomu odepíšete nebo sdělíte o sobě nějaké informace. Online přátelé by měli v nejlepším případě zůstat pouze online přáteli.

7.2 DOPORUČENÍ PRO RODIČE

a) Musíte převzít zodpovědnost a více se vzdělávat

Vaše dítě od Vás, jako od rodiče, očekává zajištění pocitu bezpečí a z tohoto důvodu byste se měli dítěti maximálně věnovat a dát mu najevo, že právě doma a s Vámi v bezpečí je. Aktivně přistupujte k novým věcem, týkajícím se Vašeho počítače. Snažte se vyzkoušet nové věci, naučte se ovládat počítačové programy, se kterými pracují vaše děti. Zkuste se informovat u odborníků přes počítače o nových programech, které by Vaším dětem zaručily větší bezpečnost při práci s internetem.

b) Komunikujte s dětmi a nastavte pravidla

Komunikace mezi Vámi a Vašimi dětmi je jedna z nejdůležitějších věcí ke zdárnému řešení celé problematiky. Musíte dětem vysvětlit, jaké výhody přináší používání počítače a zároveň je upozornit na spoustu skrytých nebezpečí, které používání počítače sebou nese. Dětem stanovte jasná a pochopitelná pravidla, která musí za všech okolností dodržet. Mezi základní pravidla například patří, aby Vaše děti neodesílaly dalším lidem prostřednictvím internetu své fotografie, videa nebo osobní informace (věk, pohlaví a adresu bydliště).

c) Zajistěte dodržování pravidel a počítač mějte ve společné místnosti

Dodržování Vámi stanovených pravidel je základem toho, aby Vaše dítě bylo v bezpečí při práci s počítačem. Namátkově provádějte i kontrolu, zda Vaše dítě stanovená pravidla dodržuje. Umístění počítače je určitě důležitou věcí, a pokud jej máte například v obývacím pokoji, bude pro Vás kontrola dítěte snazší.

d) Nenechávejte děti volně se setkávat s internetovými přáteli a kontrolujte historii navštívených stránek na internetu

Osobní setkání Vašich dětí s internetovými přáteli je jedním z největších rizik, která mohou nastat. Je třeba dítěti zdůraznit, že o každém osobním setkání s internetovým kamarádem musíte být informováni a je na Vás, jaká opatření následně zvolíte (zda půjdete na schůzku s dítětem nebo Vám dostatečně prokáže, že se jedná např. o schůzku se spolužákem ze třídy apod.). Provádějte pravidelnou kontrolu historie stránek, které navštívily Vaše děti. Na počítači můžete kromě historie navštívených stránek kontrolovat i různé další výpisy, jako jsou např. odeslané a přijaté emaily apod.

8 INTERNETOVÝ VÝZKUM 2009 - NADACE NAŠE DÍTĚ

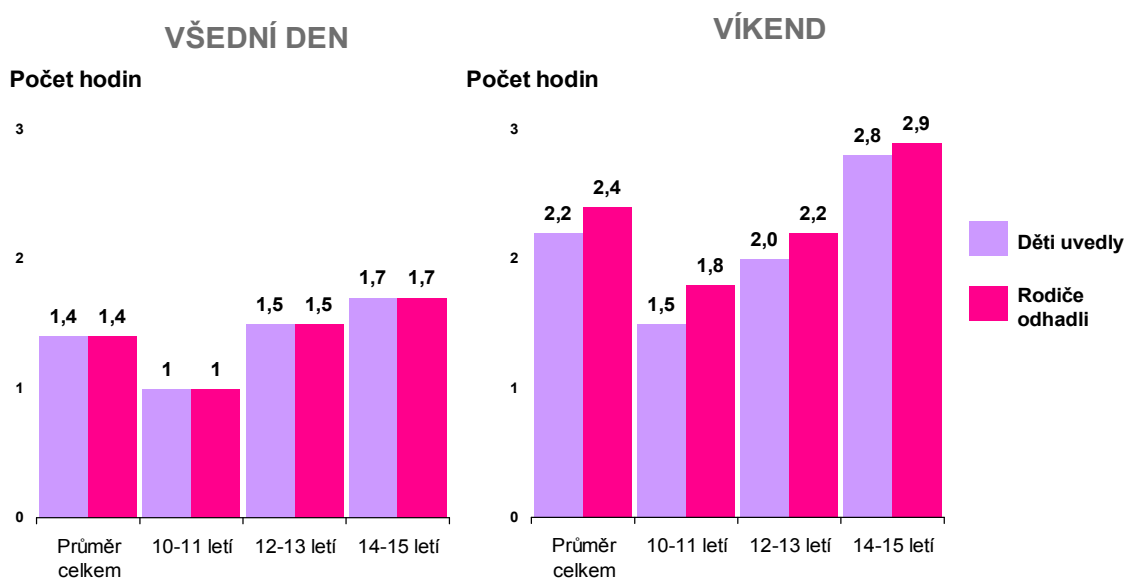
Internetový výzkum dětí a jejich rodičů proběhl v lednu 2009 pod záštitou Nadace Naše dítě. Hlavním cílem výzkumu bylo získání přehledu o tom, jak děti přistupují k internetu, k čemu jej používají a zda si vůbec uvědomují rizika bezpečnosti, která sebou internet přináší. U rodičů dětí bylo snahou získat jejich názory na bezpečnost internetu, jaký mají přehled o práci dětí na internetu a zda používají nějakou formu kontroly. Výsledkem výzkumu, by měla být pomoc při provozování Internetové služby HOTLINE, kterou provozuje nadace Naše dítě. Výzkum probíhal formou vyplňování dotazníku. Bylo osloveno 600 rodin, kdy 319 z nich se výzkumu zúčastnilo.

Výsledkem výzkumu bylo zjištěno, že děti ve věku 10-15 let pracují na internetu velmi často. Celých 71% starších dětí navštěvuje diskusní skupiny a více jak 1/3 z nich sděluje neznámým osobám své osobní a kontaktní údaje. Kontaktování neznámých lidí z virtuální komunity využívají více starší děti ve věku 14-15 let. Celkem 45% dětí ve věku 14-15 let zasílá svoje fotky a sdílí svá videa na internetu. Rodiče měli poměrně velký přehled o tom, co jejich děti na počítači dělají a stanovují jim pravidla, která by měly dodržovat. Kontrola a dohled rodičů nad dětmi s jejich rostoucím věkem klesá. U starších dětí mají pravidla stanovená jen v 56% rodin a kontrolu neprovádí 21% rodičů u dětí ve věku 14-15 let. Programy pro omezení přístupu dětí k počítači využívá jen 8% rodičů. Pro názornost ještě dokládám některé činnosti dětí v rámci internetu v grafické podobě:⁹⁷

⁹⁷ Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 1 Počet hodin strávených denně na internetu

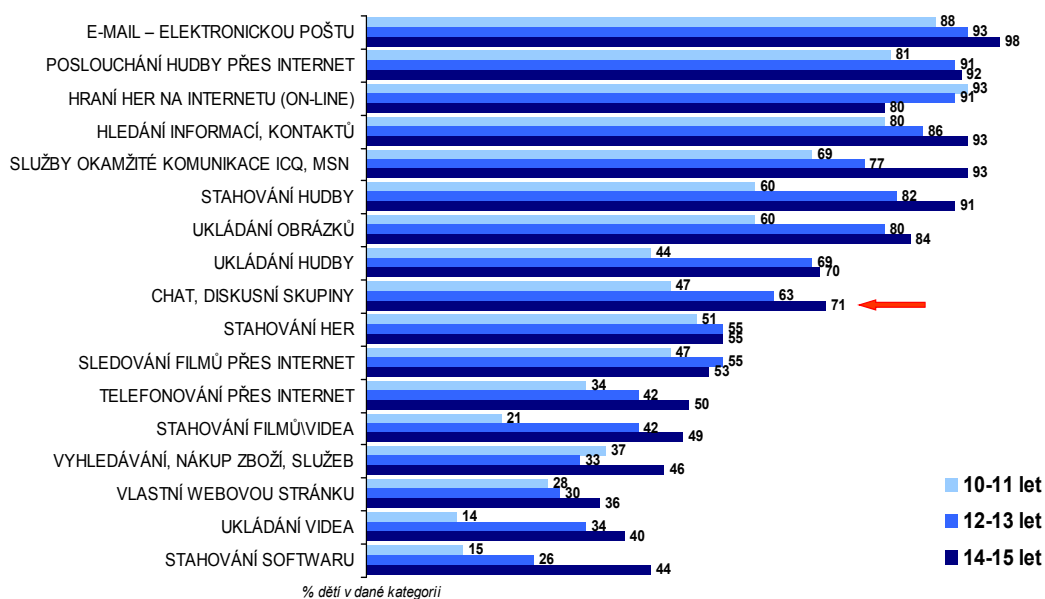
Z uvedeného grafu vyplývá, že jak ve všední dny, tak o víkendech tráví na internetu největší počet hodin děti ve věku 14-15 let. Odhad rodičů o čase, který děti věnují internetu je téměř shodný s tím, jenž uvádějí samy děti.

Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 2 Využívání různých internetových služeb

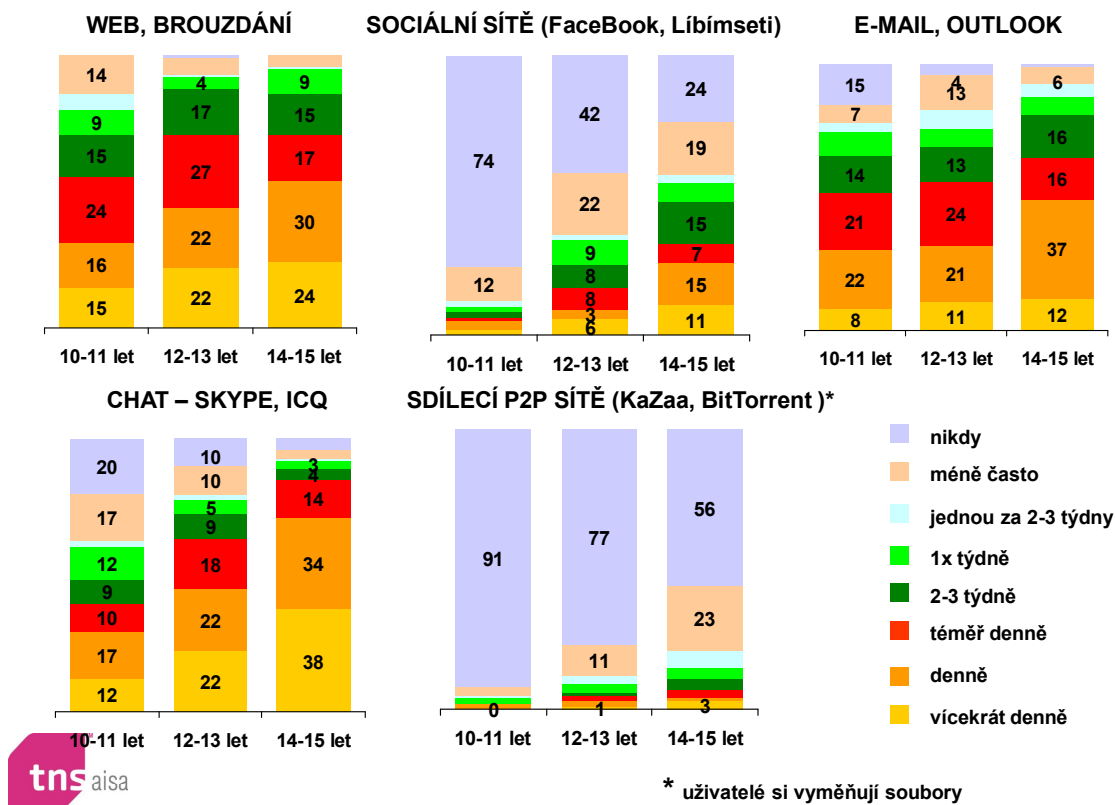
Tento graf poukazuje na to, jak velké procento dětí ve věku 10-15 let využívá internetové služby. Mezi nejčastěji používané služby v tomto případě patří e-mail – elektronická pošta, poslouchání hudby „live“, hraní her on-line a posílání SMS zpráv.

Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 3 Jak často internetové služby využívají

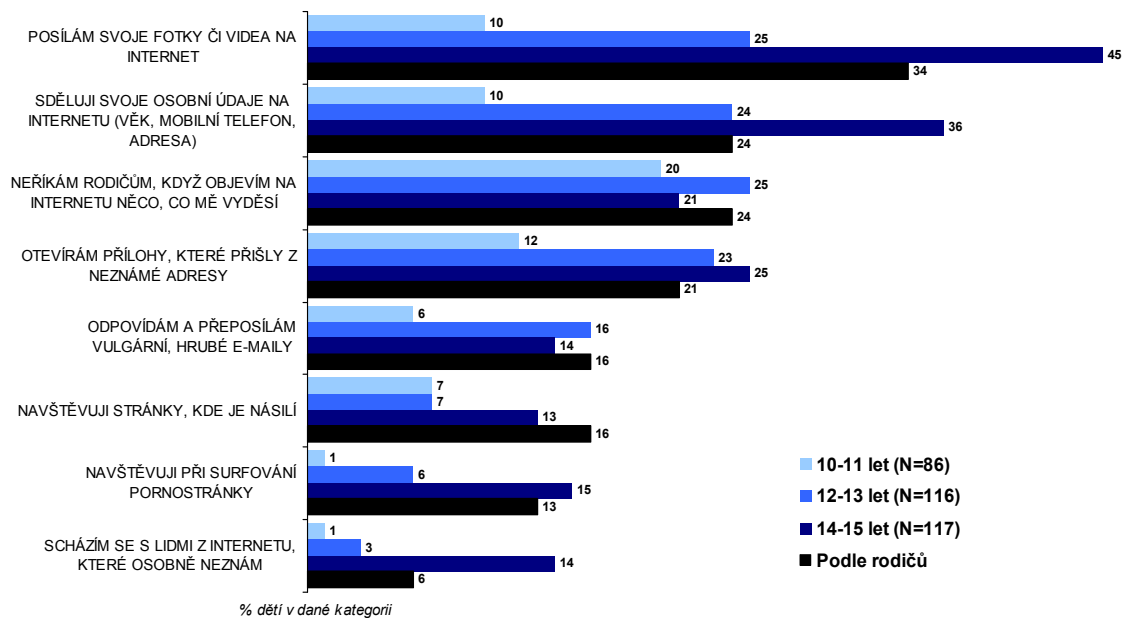
Mezi nejnavštěvovanější internetové služby dětí ve věku 10-15 let dle průzkumu organizace „Nadace Naše dítě“ patří na prvních místech „web“, dále pak e-mail, Outlook, chat - Skype a ICQ. Tyto služby jsou mladými návštěvníky (zájmovou skupinou dětí) využívány téměř denně.

Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 4 Rizikové činnosti, které děti provádí na internetu

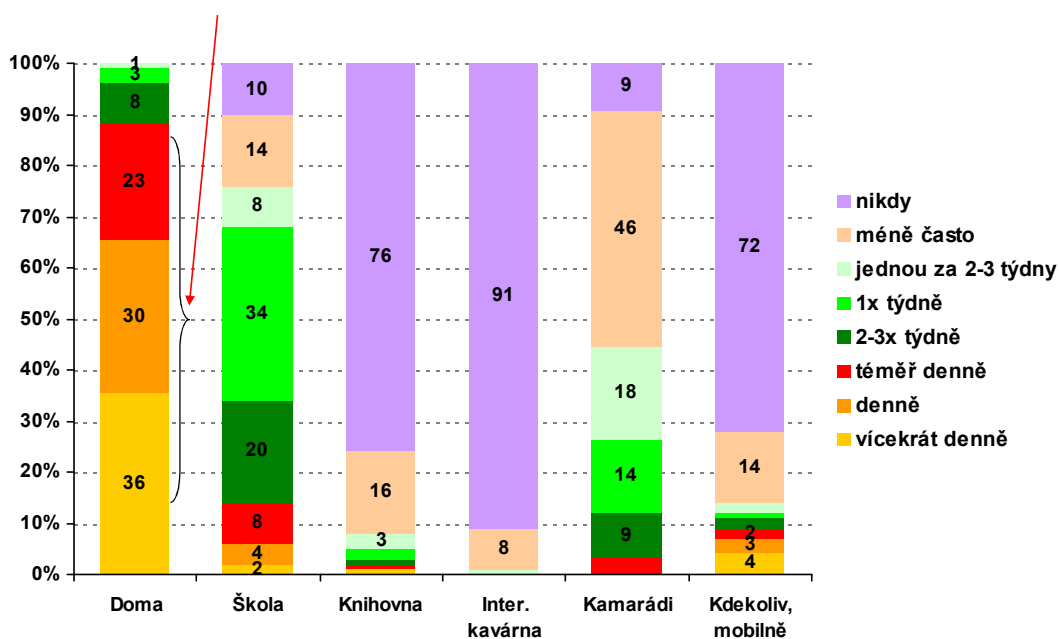
Graf odhaluje, že mezi nejvíce rizikové činnosti, jež děti ve věku 14-15 let provádí na síti internet, patří zaslání svých fotografií a poskytování osobních údajů ostatním uživatelům této sítě, přičemž rodiče o této rizikové činnosti svých dětí mají poměrně dobrý přehled. Překvapivě velké procento dětí ve věku 10-15 let neřekne rodičům o špatných zkušenostech se sítí internet (drastické ukázky různých TV společností, morbidní videonahrávky apod.).

Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 5 Místa připojení k internetu

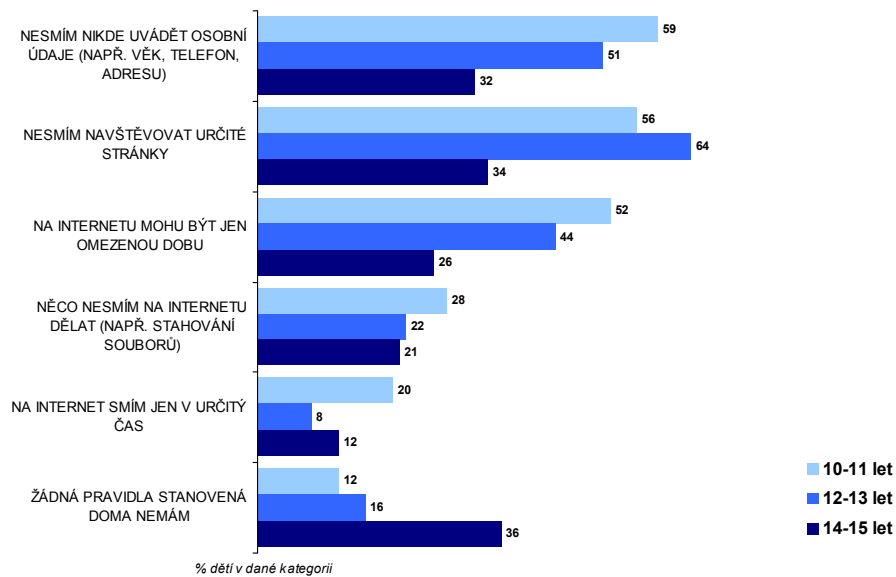
Jako nejrozšířenější místo připojení k internetu ze strany dětí patří bezesporu jejich (vlastní) domácí prostředí. Děje se tak i několikrát za den. Další v pořadí je pak škola a kamarádi. Zbylá místa k využívání připojení k internetu jako např. knihovny či internetové kavárny jsou dětmi využívány poměrně málo.

Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 6 Pravidla dětí pro práci na internetu doma

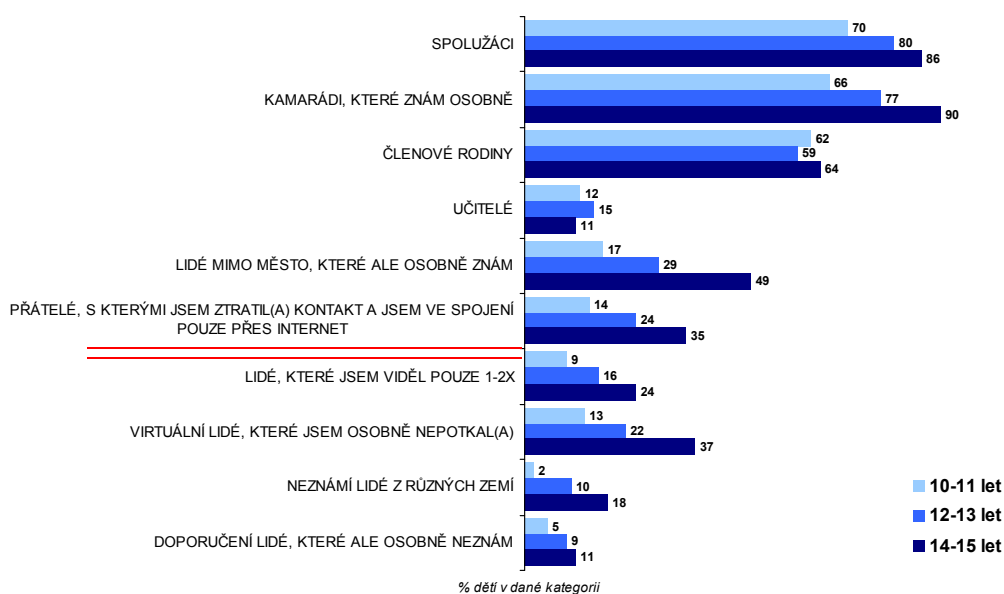
Uvedený graf nastiňuje, jaká pravidla stanovují obvykle rodiče svým dětem při práci na internetu doma. Děti ve věku 10-11 let mají dány přísnější pravidla v uvádění osobních údajů, navštěvování rizikových internetových stránek a čas k používání internetu je ze strany rodičů omezen na určitou dobu. Oproti tomu děti mezi 14. - 15. rokem mají, co se týká výše uvedených pravidel, značnou svobodu.

Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 7 Komunikace s různými skupinami lidí

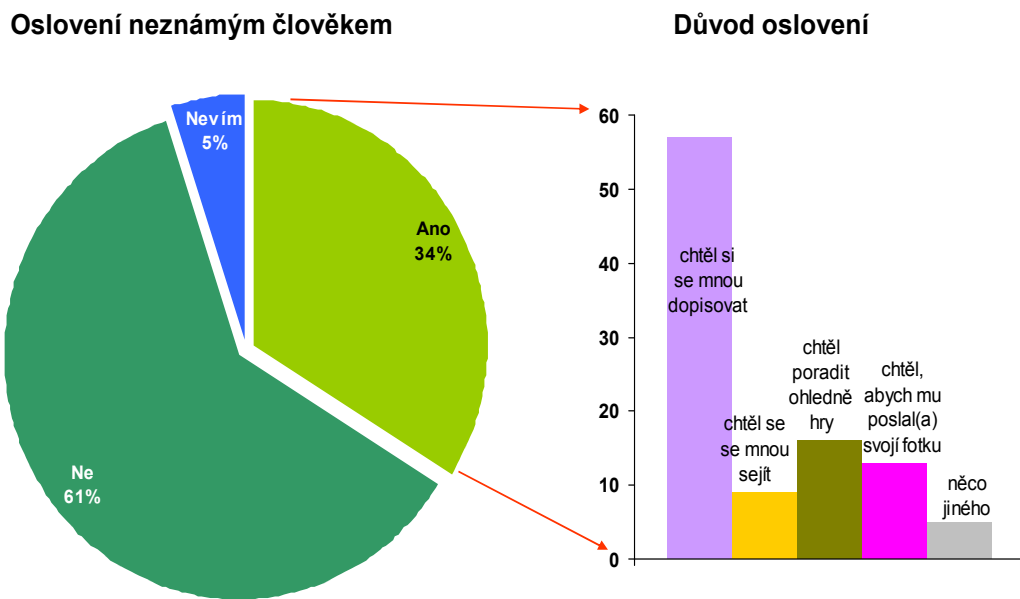
Z grafu je patrné, že čím je dítě starší a rozumově vyspělejší, tím se zvyšuje riziko navázání komunikace s potenciálně nebezpečnými skupinami lidí, které dítě osobně vůbec neznají a hrozí tak vysoké nebezpečí kyber-útoku ze strany těchto uživatelů sítě internet či jiných sociálních sítí. Komunikace přes internet obecně i se skupinou neznámých potenciálně nebezpečných kontaktů roste s věkem (pod červenou čarou).

Zdroj: Nadace Naše dítě

Graf 8 Oslovení neznámým člověkem pomocí internetu

Graf statisticky vykazuje, že nejčastějším důvodem k oslovení dítěte ze strany neznámého uživatele je ten, že si tento uživatel chce s dítětem začít dopisovat. K dalším seznamovacím akcím (praktikám) ze stran cizích uživatelů patří např. pomoc s výběrem TV stanic, vzájemná výměna fotografií apod.

Zdroj: Nadace Naše dítě

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zmonitorovat a popsat současný stav internetové kriminality související s trestnou činností páchanou na dětech tak, aby byla použitelná jako přehledný manuál, obsahující vybrané formy internetových nástrah a rad pro všechny uživatele internetu.

Při psaní mé práce jsem si sám uvědomil, jak moc je tento druh kriminality rozšířen i v naší republice, k čemuž výrazně přispívá nejen neustálý rozvoj a modernizace ICT, ale i vývoj společnosti. Oproti dřívější době je dnes běžné, že už děti předškolního věku zvládají základní obsluhu počítače či mobilního telefonu a děti na prvním stupni základních škol se učí práci s počítačem a využívání internetu. S moderními informačními a komunikačními prostředky přichází do styku i ve svých domovech. Většina uživatelů si však neuvědomuje, že s užíváním internetu, který je již naprostou součástí našeho života, je spojena řada nebezpečí, o kterých je potřeba neustále informovat a to jak děti, tak jejich rodiče i učitele, kteří se rovněž v rámci vzdělávání podílí na výchově. Toto téma se netýká pouze České republiky, ale i jiných států, což jsem zmínil i ve své práci. Komparace uvedené problematiky mezi Českou republikou a dalšími státy byla zpracována v omezeném rozsahu a to z důvodu přístupu k velmi citlivým informacím, které nebylo možno od pracovníků policie v dalších státech získat.

Zjistil jsem také, že kromě tolik v současné době diskutované kyberšikany existují další způsoby útoků na děti prostřednictvím internetu, o kterých mnohdy samy děti ani jejich rodiče či učitelé nemají tušení a mohou být závažnějšího charakteru. Je to kybergrooming, kyberstalking a velmi nebezpečná forma zneužívání dětí prostřednictvím dětské pornografie, která má řadu podob.

Na základě těchto zjištění jsem si uvědomil, jak zásadně důležité je o těchto problémech neustále hovořit a především klást důraz na prevenci v této oblasti. Dle mého názoru je nezbytné, aby se uživatelé internetu dověděli nejen o jeho pozitivním využití, ale také o jeho nebezpečí a hrozbách, které souvisejí s jeho každodenním užíváním. Je velmi potřebné, aby se děti již od prvopočátků setkávání s prací na počítači naučily, jak se bránit internetovým útokům, jak správně na tyto ataky reagovat, na koho se obrátit a kde hledat pomoc. To samé platí i u rodičů těchto dětí a učitelů, kteří je práci s počítačem učí. Právě oni by měli mít o těchto skutečnostech minimálně stejné, ale spíše lepší povědomí, protože díky nim je šance, že v budoucnu bude internetová kriminalita spojená s dětmi ustupovat. Avšak, jak již bylo

několikrát v mé bakalářské práci zmíněno, neustálý vývoj ICT bohužel nahrává více útočníkům. Podaří-li se určitému útoku zamezit či jej eliminovat, velmi rychle začne ohrožovat další. Je to nekonečný boj. Přínosem a výrazným posunem by bylo vyškolení určitých pracovníků, kteří by se zabývali jen touto problematikou. V současné době existují specializovaná pracoviště, ale jejich počet je dle mého názoru nedostačující.

V rámci bakalářské práce vyhodnotím hypotézy, které jsem si stanovil:

Hypotéza č. 1 - Nejčastějším útokem směřujícím proti dětem je kyberšikana

Hypotéza č. 1 se mi potvrdila, kyberšikana se v současné době stává fenoménem. Elektronická komunikace dokáže život ulehčit, ale někomu ho může dokonce i zničit. Jde o druh šikany, ve kterém dochází k útokům ve virtuálním prostředí, kde jsou lidé anonymní, neřeší se sociální role, fyzické nedostatky, psychické bloky, nezáleží na věku, pohlaví a k tomuto se využívá elektronických prostředků, jako jsou mobily, e-maily, blogy, internet... Nejobvyklejší je zasílání obtěžujících či útočných mailů a SMS, vytváření ponižujících stránek a blogů. Jde o nahrání scén na mobilní telefon a jejich následné vystavení na internetu.

Tato varianta šikany může být extrémně nebezpečná, protože zveřejnění ponižující zábavy může shlédnout velké množství lidí a pachatel, který je zběhlý v oblasti informačních technologií a internetu, je těžko polapitelný a má velkou šanci být neodhalen.

Kyberšikana není jen problém naší republiky, potýká se s ní celý vyspělý svět, stala se celosvětovým problémem. Téměř každý týden se v médiích objeví nová kauza a závažnost případů neustále narůstá. Je velmi obtížné se takovému napadání účinně bránit, oběti útoku se můžeme stát vždy, když budeme připojeni k internetu či prostřednictvím mobilního telefonu. Tento druh šikany je velmi těžko postižitelný, avšak přehlížením tohoto fenoménu napomáháme těm, kteří rádi ubližují okolí.

Hypotéza č. 2 - Děti jsou v rámci kyberútoků ve společnosti nejohroženější

Hypotéza č. 2 se mi potvrdila, přizpůsobovat se novým technologiím je daleko jednodušší pro děti než pro nás dospělé. Děti se ve virtuálním prostředí pohybují častěji, např. prostřednictvím školy, kamarádů, svých zájmů se setkávají s novinkami a vylepšenými technologiemi v ICT světě, tudíž jsou v rámci kyberútoků nejohroženější skupinou ve společnosti. Děti jsou nejvíce ohroženy a jsou k manipulaci náchylnější, protože nemají plně rozvinuté sociální dovednosti a mají nedostatek životních zkušeností. Jsou fyzicky, psychicky a emocionálně nezralé, mají nedostatek mediální gramotnosti, chybí jim kritické myšlení. V komunikaci jsou více otevřenější, přístupnější, sdílnější. Bez přemýšlení nad případnými

důsledky zveřejňují své fotky, videa a soukromé až intimní informace ke své osobě. Na sociálních sítích si mezi své přátele přidávají přátele svých přátel, aniž by je znaly. Tímto svým jednáním nedomýšlí, že se samy vystavují nebezpečí útoku, tudíž potenciální útočník nemusí vyvinout příliš velkou snahu k získání sympatií, ovlivnění, manipulaci.... Děti si nepřipouští, že na ně může někdo být na „netu“ zlý, nečekají nebezpečí.

Nejvíce ohroženy jsou děti ve věku 11 – 17 let, které tráví velké množství času v on-line komunikačních prostředích, navazují virtuální kontakty a jeví známky závislosti k internetu - „ráno se vzbudí, zkontrolují mobil, v počítači e-mail, Facebook a pak teprve jdou do školy“.

Hypotéza č. 3 - Nárůstu kyberútoků v budoucnu nelze zamezit

Hypotéza č. 3 se mi potvrdila, konstatuji, že útočníci budou i v budoucnu neustále krok před organizacemi a institucemi zabývajícími se rozkrytím a potrestáním kyberútoků. Neustálým rozvojem informačních a komunikačních technologií, vývojem a modernizací sociálních sítí, nelze dle mého názoru tomuto jednání definitivně zabránit a zamezit. Lze ho zmírnit neustálou osvětou dětí, rodičů, školy, institucemi a organizacemi zabývajícími se prevencí sociálně patologických jevů dětí a mládeže - OSPOD, atd.

Hypotéza č. 4 - Existence preventivních programů v rámci ČR je dostačující

Hypotéza č. 4 se mi nepotvrdila, přestože v současné době dobře fungují a pomáhají projekty, z nichž bych chtěl poukázat zejména na projekt Internet Hotline pod záštitou Nadace Naše dítě a na projekt Internet Helpline pod záštitou mezinárodního projektu Safer Internet Helpline. Znatelný je rapidní nárůst oznámení dětí a rodičů, kteří využili pomoc, avšak zůstává ještě mnoho případů neodhalených. Důvodů může být několik – strach, stud, zlehčování, zoufalství a hlavně podcenění rizika a důsledků jakéhokoliv kyberútoků, v některých případech možná i neinformovanost. I když je celá problematika dostatečně medializována a zejména všechna školská zařízení k ní odpovědně přistupují, ať už v rámci minimálně preventivních programů školy, projektů, výukových programů, třídnických hodin, schůzek s rodiči, ale i spoluprací s organizacemi, institucemi či odborníky zabývající touto problematikou (PPP, OSPOD, občanská sdružení, psychologové, atd.), je prevence stále nedostačující.

Nezastupitelnou roli v rámci prevence a potlačení útoků má dle mého názoru rodina. Prioritou je fungující komunikace mezi dítětem a rodičem, zájem rodičů o dítě - jakým způsobem a s kým tráví svůj volný čas. Důležitým faktorem je též spolupráce se školou, což se v dnešní době ne vždy daří.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BLATNÍKOVÁ, Š., Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5
2. Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (Zák. č. 40/2009 Sb.)
3. GŘIVNA, T.; HERCZEG, J. Právo na přístup k Internetu, blokáce stránek a digitální gilotina. Trestněprávní revue 2010, roč. 9, č. 05. ISSN 1213-5313
4. HARTL, P., Stručný psychologický slovník, 1. vydání Praha. Portál, 2004.
5. CHMELÍK, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Portál, Praha 2003. ISBN 80-7178-739-6
6. KOPECKÝ, K., Kybergrooming – Nebezpečí kyberprostoru, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7
7. KOPECKÝ, K., Stalking a Kyberstalking – Nebezpečné pronásledování, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7737-3
8. KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V., Rizika virtuální komunikace, Olomouc, Net University, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-254-7866-0
9. KREJČÍ, V., Kyberšikana-Kybernetická šikana, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5
10. POREMSKÁ, M., Pornografie v USA. Trestně právní revue 2008, roč. 7, č. 08. ISSN 1212-5313
11. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. prosince 2004 sp. zn. 7Tdo 1077/2004
12. Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Tribunal de grande instance) z 22.5.2000 169 F. Supp 2d 1181 (N.D.Cal.2001)
13. VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HAJD-MOUSSOVÁ, Z., Sexuální násilí na dětech, Praha, Portál, 1999. ISBN 80-7178-286-6
14. VÁGNEROVÁ, K. a kol.: Minimalizace šikany- praktické rady pro rodiče. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-912-5
15. ÚZ Úplné znění. Trestní zákoník 2010. vyd. Sagit,a.s. ISBN 987-80-7208-736-5
16. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje

<http://business.center.cz>

<http://cervene-tlacitko.saferinternet.cz>

<http://cms.e-bezpeci.cz>

<http://fbcdn-sphotos-a.akamaihd.net>

<http://horka-linka.saferinternet.cz>

<http://nebezpeci-na-siti.wz.cz>

<http://tn.nova.cz>

<http://www.czso.cz/>

<http://www.etwinning.net>

<http://www.internethotline.cz>

<http://www.linkabezpeci.cz>

<http://www.zurnal.upol.cz>

<http://zpravy.idnes.cz>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

- Tabulka 1** Zastoupení ICT v českých domácnostech za sledovaná období
- Tabulka 2** Přehled paragrafů, podle kterých by se dala klasifikovat kyberšikana, Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)
- Tabulka 3** Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)
- Tabulka 4** Dětská pornografie (§ 205a, § 205b zákona č. 140/1961 Sb.) – trestní statistika státních zastupitelství (2008)
- Tabulka 5** Dětská pornografie (§ 205a, § 205b zákona č. 140/1961 Sb.) – trestní statistika soudů (2008 – 2009)
- Tabulka 6** Kriminální jednání související s dětskou pornografií (statistické trestní listy) – souhrn

Seznam grafů

- Graf 1** Počet hodin strávených denně na internetu
- Graf 2** Využívání různých internetových služeb
- Graf 3** Jak často internetové služby využívají
- Graf 4** Rizikové činnosti, které děti provádí na internetu
- Graf 5** Místa připojení k internetu
- Graf 6** Pravidla dětí pro práci na internetu doma
- Graf 7** Komunikace s různými skupinami lidí
- Graf 8** Oslovení neznámým člověkem pomocí internetu